

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2009

Iveta Adlerová

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií Brno

**Krizové faktory při výchově a výcviku příslušníků
jízdních jednotek policie České republiky**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. Renata Sísová

Vypracoval:
Iveta Adlerová

Brno 2009

Poděkování

Děkuji paní Ing. Renatě Sísové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat panu doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc., za užitečnou metodickou pomoc a morální podporu, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Iveta Adlerová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Krizové faktory při výchově a výcviku příslušníků jízdních jednotek policie České republiky“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 26. 4. 2009

.....
Iveta Adlerová

Obsah

Úvod	2
1. Kůň, historie a ozbrojené složky	4
Vývoj koně, jeho morfologie, etologie, anatomie	4
Historie koní v ozbrojených složkách	16
Výstroj koně, základy péče, ošetřování a první pomoc u koně	21
2. Krizové faktory jezdce specialisty	32
Krize – vymezení pojmu	32
Krizová intervence	34
Výcvik jezdce a koně	37
3. Speciální výcvik pro krizové situace	47
Speciální výcvik jezdců a koní pro potřeby policie	47
Zhodnocení použitelnosti koně v praxi	57
Závěr	60
Resumé	61
Anotace	62
Seznam literatury	63
Seznam příloh	64

Úvod

Při volbě tématu bakalářské práce jsem dlouho neváhala, protože se jedná o problematiku související s mým bývalým povoláním.

Výchova a výcvik jezdců pro potřeby policie České republiky je dlouhodobá a velice náročná práce.

Posuzování osobnostní způsobilosti uchazečů o přijetí do služebního poměru, jejich schopnost řešit speciální situace, psychická odolnost - je věcí specialistů.

Uchazeč o práci policisty, který úspěšně projde psychologickým výběrem nastupuje do policejní školy, kde se učí vše potřebné pro policejní práci. Po úspěšném ukončení studia následuje služební přísaha a „hotový“ policista nastupuje výkon služby.

Jeho zájem o práci s koňmi ho znovu zavede k výběrovému řízení a pokud splňuje všechny požadavky, je přeřazen k jízdni jednotce.

Následuje období teoretické i praktické přípravy a k této časové etapě se vztahuje moje práce. Nejedná se o manuál jezdce, ale pouze o ucelené, krátké seznámení s novým zařazením policisty, s náročností práce s novým partnerem – koněm, jak při každodenním služebním využití, tak i v přípravě na možné krizové situace při výcviku, ošetřování i rizikových zákrocích. Vždyť každý člověk se dostává do životních krizí a zvláštnosti náročné policejní práce mohou k těmto krizím přispívat.

V dnešní uspěchané době jsou kladeny vysoké nároky na úspěch a to nejen v zaměstnání, ale i osobním životě. Tento tlak na jedince může způsobit nadměrné obavy ze selhání. Při srovnání s ostatními lidmi se může cítit méněcenný, což podkopává jeho sebedůvěru a sebeúctu. A tak místo slibně očekávané kariéry se vyvine spíše neuróza, deprese či strach.

Aby policisté speciálních jednotek mohli řádně a bezpečně vykonávat jim svěřené, vysoce náročné a nebezpečné úkoly, musí být připravováni na řešení a zvládání krizových situací.

Proto se speciální výcvik může provádět pouze s psychicky odolným jezdce, který zná dokonale povahu a schopnosti svého zvířete.

Cílem mé bakalářské práce je na základě obsahové analýzy dostupných zdrojů a také využití vlastních zkušeností metodických přístupů cvičitelky objasnit základní

pojmy, které mají vztah k této práci a vymezit osvědčené praktické přístupy při řešení v praxi.

Práci jsem rozdělila na tři bloky. V prvním bloku vysvětluji ve zkrácené formě vývoj koně, jeho morfologii, etologii a anatomii. Dále uvádím historii koně v ozbrojených složkách a seznamuji s výstrojí, péčí, ošetřováním a první pomocí u koně. Ve druhém bloku obecně objasňuji krizové faktory a výcvik jezdce a koně. Ve třetím bloku uvádím speciální výcvik a použitelnost koní v praxi.

1. Kůň, historie a ozbrojené složky

1.1 Vývoj koně, jeho morfologie, etologie, anatomie

Vývoj koně lze sledovat již od starších třetihor, což je asi před 60 milióny lety, kdy zeměkouli pokrývaly rozsáhlé pralesy. Zde žil předchůdce koně Eohippus. Tento předek dorůstal velikosti lišky a měl ještě některé fyziologické znaky, které připomínaly jeho předchůdce – šelmu: krátkou hlavu, 44 zubů, pružný, klenutý hřbet. Na předních i zadních končetinách měl pět prstů.

Se změnou klimatu se mění i ráz krajiny, klesá teplota a nastávají dlouhá období sucha. Prales ustupuje stepi porostlé trávou a keři. Těmto podmínkám se přizpůsobují i koňovití. Tělo mohutní, hlava a krk se protahují, nohy se prodlužují.

Na končetinách je nejvíce zatěžován střední prst opatřený kopytem. Na končetině se zpevňují vazy a šlachy, což umožňuje rychlý útěk, jako jedinou možnost úniku před predátory.

Postupnou domestikací, ochočováním a využíváním schopností koní byla vyšlechtěna zvířata jaké známe v dnešní podobě.

Rozdělení ze zoologického hlediska

řád lichokopytníků

čeleď koňovití

zebry (Grevyho, Hartmannova, Kvaga, atd.)

osli (nubijský, somálský)

poloosli (onager, kulan, kiang)

pravé koně

Pro tuto práci není nutné věnovat jednotlivým plemenům koní zvláštní místo, neboť pro potřeby služebního jezdce stačí, když ví, že ještě existuje další rozdělení a to na plemena.

- **Morfologie**

O níže uvedených skutečnostech musí jezdec vědět a některé z nich bezpodmínečně znát. Je to stejně důležité, jako pro řidiče znát svoje vozidlo a jeho možnosti jízdy, složení a funkci motoru. Proto jsem tyto skutečnosti zařadila do své práce, ale pouze ve velmi zkrácené formě.

„Souhrn morfologických a fyziologických vlastností je předpokladem tvaru a funkce živého organismu. Čím jsou tyto vlastnosti příznivější pro plánované upotřebení jedince, tím lepší výkonnost můžeme očekávat.“ (J. Štrupl a kol., Chov koní, str. 9)

- **Morfologické vlastnosti koní**

Těmito vlastnostmi se rozumí zevnějšek koně, mechanika pohybu a zbarvení těla. Při posuzování věnujeme pozornost zevnějšku koně, jeho popisu, postoji a pohybovým schopnostem, které jsou s postojem spojeny. Další objektivní ukazatel je měření a vážení. K identifikaci slouží také barva, vrozené a získané odznaky, tvar a umístění chlupových vírů.

- **Zevnějšek**

Mezi zevnějškem, stavbou těla a využitím koně je určitá souvislost.

Zevnějšek musíme posuzovat v přímé souvislosti s jeho fyziologickými vlastnostmi. Tělo má být utvářeno tak, aby všechny jeho části mezi sebou zachovávaly správný poměr, harmonický celek a úměrně se podílely na jednotlivých úkolech. Podle utváření a vývinu jednotlivých částí těla si lze udělat úsudek o zdravotním stavu, konstituci a správném růstu.

Stavbou těla hodnotíme upotřebení koně, příslušnost k jednotlivým plemenům a posuzujeme odchylky od všeobecných požadavků.

Jednotlivé části těla: hlava, krk, kohoutek, hřbet, bedra, záď, hrudník, břicho, pohlavní orgány, končetiny.

- **Mechanika pohybu**

Nejdůležitější vlastností koně, ať už ho posuzujeme pro jakýkoli pracovní výkon, je jeho pohybová způsobilost.

Chody koně hodnotíme vždy podle toho, k jaké práci budeme zvíře potřebovat. **Chod** je posouvání těla střídavým pohybem končetin. **Základní chody:** krok, klus, cval. **Čistota** je dodržování nohsledu, charakteristický pro příslušný chod. **Prostornost** je délka kroku nebo cvalového skoku. **Akce** je výška a způsob zvedání končetin. **Kadence** je počet kroků nebo skoků ve cvalu, za určitý časový úsek. **Ruch** neboli rychlost je tempo v určitém chodu.

- **Barva srsti a znaky**

Barva koně je dána nejen pigmentací, ale i jinými činiteli, především dopadem a odrazem světla, šířkou dřeňového sloupce chlupu, množstvím vzduchu v něm obsaženém. U každé barvy se rozeznává intenzita sytosti a několik odstínů do jiné základní barvy. Při popisu barvy koní je třeba přihlížet k základní barvě, k sytosti zabarvení a odstínu barvy, k zvláštní vlastnosti barvy (lesklost, prokvetlost, tečkování, skvrnitost apod.)

Koně se vyskytují v těchto základních barvách srsti: ryzák, žluťák (isabela), hnědák, plavák, vraník, bělouš (vybělující a nevybělující), strakoš a albín.

Znaky mají značný význam při popisování koně a slouží k jeho identifikaci. Patří sem: odznaky na hlavě a trupu, na končetinách a získané během života (například výžehy).

- **Měření a vážení koní**

Měření koní (hipometrie) je zjišťování a číselné vyjádření tělesných rozměrů rámce koně s použitím měřicích pomůcek (obrázek č. 1).

Pro měření koní je zapotřebí těchto pomůcek: hůlková míra nebo měrná hůl,
pásové míry,
kružidlo,
hipogoniometry.

Nejdůležitější sledované míry jsou: kohoutková výška hůlková - měřená v nejvyšším bodě kohoutku, obvod hrudi měřený za lopatkou páskovou mírou a obvod holeně měřený v horní třetině přední holeně malou páskovou mírou. Naměřené hodnoty se udávají v centimetrech.

Vážení koní je technicky méně náročné a slouží především k průběžné kontrole růstu a vývinu mladých koní.

- **Etologie**

Důležitost znalosti etologie přispívá k porozumění chování koně a k možným reakcím na okolí i při stresových situacích. Například znalost zraku, zorného pole koně, které je jiné než u člověka pomáhá odhadnout možné reakce zvířete a tím předejít krizovým situacím.

Etologie se zabývá souhrnným studiem životních projevů zvířat a sledováním přirozených reakcí zvířat na prostředí. Sleduje zejména způsob pohybu za normálních podmínek (vstávání, uléhání), chování v souvislosti s příjmem potravy, chování zvířat při boji a obraně, chování zvířat při hře, sociální chování, stájový pud, sexuální chování.

Poznatků z etologie využíváme v chovu koní prakticky denně. Příkladem je začleňování nových jedinců do již existujícího stáda (skupinový odchov klisen či odstávčat).

Etologie je tedy postavena na základě pozorování a hodnocení projevů zvířat, které jsou přímo spojeny se smysly a smyslovými orgány koně.

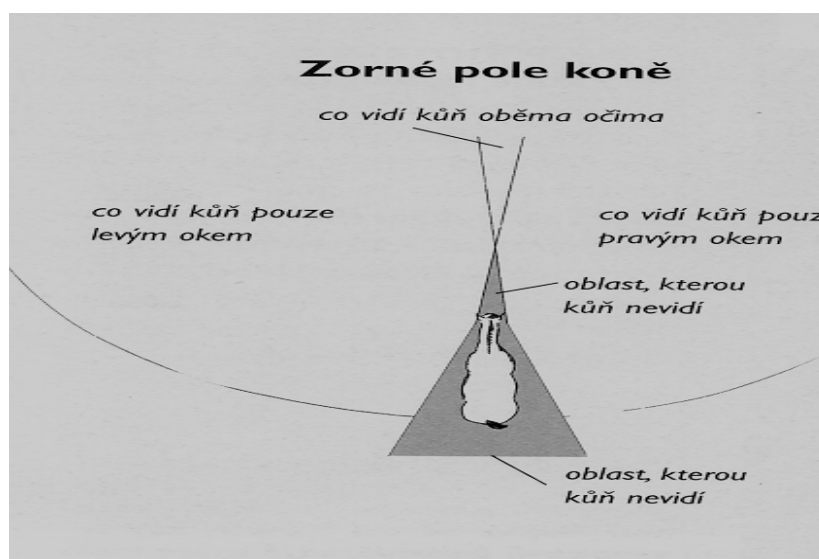
Mezi denně užívané smysly koně patří: zrak, sluch, čich, hmat, paměť.

Dalšími projevy v chování koně je např. instinkt, orientace, odpočinek a spánek a v neposlední řadě stres. Koně jsou společenská zvířata, proto neustále komunikují různými projevy se svým okolím, a to právě pomocí smyslů.

- **Smyslové orgány**

Zrak

Zájem o to, jak kůň při svém rozsahu vidění vnímá okolní svět, vyvolal nemálo diskusí a výzkumné činnosti. Postavení očí po stranách hlavy umožňuje koni vidět v úhlu téměř 360 stupňů. Koně však mají dvě slepá místa, kam vůbec nevidí. Jedno přímo před nosem a druhé v pásu několika metrů vnímání přímo za zádi, proto je nezbytné dbát na bezpečnost práce při manipulaci s koněm. Vzdálenost mezi tlamou a očima koně umožňuje současně se pást a přitom věnovat pozornost okolí a případnému nebezpečí. Schopnost koně zaostřit zrak, rozsah barevné škály či vnímání prostoru je prozatím předmětem rozsáhlého výzkumu.

Sluch

Koně mají výjimečně dobrý sluch. Jejich uši se po většinu času neustále pohybují, čímž monitorují pohyb a situace v okolí i případné hrozící nebezpečí. Uši také poskytují dost přesnou informaci o tom, jak se kůň cítí nebo co si myslí.

Čich

Je u koně velmi silně vyvinutý jako dědictví po primitivních plemenech, které se při volném pohybu krajinou dozvíдалy potřebné informace (např.: o klisnách v říji či konkurenčních hřebcích). Informace čichem kůň získává buď z přímého kontaktu s jiným jedincem, či z dostupného trusu ostatních zvířat.

Hmat

Hmatovými senzory jsou u koní dlouhé a tuhé chlupy na bradě, v okolí nozder a očí. Lidé se mylně domnívají, že lze z estetických důvodů toto ochlupení odstraňovat. Není to zcela vhodné, protože koně se pomocí hmatových chlupů orientují ve známém prostředí, seznamují s prostředím novým a používají je při komunikaci s ostatními zvířaty.

Intelligence

Koně se učí poměrně snadno a rychle a především návykem. Domestikovaný kůň žijící podle rutinního denního programu začne záhy poznávat dobu krmení, výcviku i třeba domovskou stáj. Intelligence bývá spojena s instinkty, což se projevuje i v orientačních a komunikačních postojích koně. Závěrem je třeba si uvědomit, že koně mají spíše velmi dobrou schopnost se učit a jsou obdařeni dobrou pamětí, než že by měli nadprůměrnou inteligenci.

Orientace

Orientace u koní převážně závisí na inteligenci jedince. Nejdůležitějším a nejvyužitelnějším projevem je orientace koně v prostoru, kdy tuto schopnost využíváme především u pracovních koní. Kůň zvyklý na prostředí se nemýlí při návratu do stájí a je schopen se maximálně orientovat ve známém prostředí.

Paměť

Koně mají vzhledem ke své velikosti poměrně velký mozek schopný pojmout řadu informací, dále je využít a zapamatovat si průběh celé situace. Kůň je zvíře přirozeně inteligentní, učenlivé a proto je možný rozvoj samotné paměti.

Odpočinek a spánek

Spánek je ochranný jev potřebný k obnově sil organismu. Kůň spí i ve stoje, a to vzhledem ke zvláštní stavbě neunavitelného šlachového ústrojí končetin. Spánek koně je přerušovaný. Celkově kůň spí v periodicky kratších intervalech. Nejvíce spí v noci a k ránu. Koně spí ve stoje i v leže. U spících koní jsou ušní boltce uvolněnější, jsou poněkud sklopené, spodní pysk je též uvolněný. Kůň odpočívá často v polovztyčené poloze s přitaženými končetinami tzv. na sternu.

- **Stres**

Krátkodobý, ale intenzivní stres vyúsťuje do zvýšeného vnitřního napětí, do stavu úzkosti, které u koně vyvolávají přirozenou obrannou reakci – útěk. Tato reakce může způsobit řadu krizových situací, například vběhnutí do davu přihlížejících, kde může dojít k vážné zdravotní újmě lidí, jako je pošlapání, zlomeniny, vnitřní zranění a další.

Jakákoli výrazná změna optimálního prostředí, zvláště pokud je náhlá, je pro organismus zátěží - stresem. Stres může ovlivnit i chování koní. Může být náhlý nebo vzniknout dlouhodobým působením stresoru, tedy původce.

Stresory jsou různé:

vlivy prostředí - např. vlivy tepelné, transportů, mikro- či makroklimatu, hluku, neinfekčních onemocnění,

vlivy výživy - např. porušení optimálního poměru živin,

vlivy infekčních onemocnění,

vlivy psychické - jsou časté u koní při náhlých neznámých vlivech, ve sportovním špičkovém ježdění, v dostizích, při různém pracovním přetížení, při rizikových zásazích u stadionů apod.

Na působení zátěže odpovídá organismus adaptačním syndromem. Obecně v chovu koní chybějí ucelené studie etologického charakteru propracované tak specificky a v takové metodické šíři, jako je tomu např. v chovu skotu. Podkladem používaných technologií chovu koní byly však velmi cenné tisícileté poznatky.

Obsáhlá metodická šetření etologicko - psychologického výzkumu by měla utřídit přežívající různice v poznacích o intelektu koní, o reakci na různé podněty, např. na schopnost poznání obličeje člověka, na snižující se „sebevědomí“ koní v určitých situacích atd.

- **Anatomie koně**

Abychom mohli efektivně využít potenciálu lidského faktoru při zvládnání krizové situace, musíme znát možnosti jeho vlivu a chování v systému krizového rozhodování. To znamená identifikovat, předvídat jeho vliv, následky a využít ve prospěch situace. To obzvláště platí při práci se zvířetem. Je nutné znát jeho anatomii, zejména je důležité, aby se jezdec seznámil s koněm jako biologickým tvorem, a mohl předvídat a eliminovat problémy a možné krizové situace, které mohou nastat, aby jim mohl předcházet.

- **Soustava kosterní a svalová**

Stejně jako u ostatních obratlovců je **kostra koně** pevným podkladem těla. Dlouhé rourovité kosti končetin působí jako páky ovládané činností kosterních svalů, umožňující posuvný pohyb. Další dlouhé kosti například žebra, která však nemají kruhovitý průřez, nemají ani dutinu pro kostní dřev. Samostatnou skupinu představují kosti ploché, z nichž se skládá např. lebka. Mohou být i párové - kosti nosní a nepárové, např. kost týlní. Další součástí kostry jsou kosti krátké a nepravidelně tvarované jako jsou obratle, kůstky kloubů nadprstních atd.

Spojení kostí může být pohyblivé (pomocí kloubů), nepohyblivé (pomocí švů) u kostí lebky nebo se může jednat o srůst, např. u kostí pánevních. Kost je živý orgán, který podléhá změnám během celého života koně. Kost má určitou pružnost, zvláště u mladých jedinců; po celý život si ji zachovávají žebra.

Osa kostry koně probíhá vodorovně s oporou na čtyřech končetinách. Hrudní a pánevní končetiny tvoří pilíře stavby těla koně, které spojuje oblouk páteře, složený z 18 hrudních, 6 bederních a 5 křížových obratlů. K obratlům hrudním se připojuje 7 obratlů krčních (podle stejného schématu a počtu pro člověka, žirafu, myš apod.), jejímž srůstem s 5 křížovými obratli se vytváří kost křížová, která pokračuje 15 až 21 obratli ocasními. Trny prvních obratlů hrudních tvoří kostní podklad kohoutku. Páteř je nosník složený z jednotlivých obratlů, představující pružné spojení hrudníku se zády, kostní podklad krku, hřbetu a ohonu. K 18 obratlům hrudním se připojují žebra, z nichž 8 je přímo spojeno s kostí hrudní, tzv. žebra pravá. Ostatní žebra nepravá tvoří svými chrupavčitými násadci zadní ohraničení hrudního koše.

Lebka je zavěšena na 7 obratlích krčních, tvoří schránku na mozek. Silné horní a dolní čelisti, v nichž je u klisen celkem 36 zubů, u hřebců 40 zubů (mají špičáky), jsou ovládané relativně nejsilnějšími svaly těla, svaly žvýkacími.

Kopyto koně je rohovinový útvar, který je obdobou nehtu u člověka, a tvoří pouzdro pro kloub kopytní. Kopyto je tvořeno oblou stěnou kopytní, rohovým chodidlem, rohovým stělem a rohovými patkami. Přední kopyto má obvod, který se blíží části kruhu, zadní kopyto má obvod, který se blíží částí elipsy. Měkkými součástmi kopyta jsou šlachové úpony, chrupavky kopytní, škára kopytní, vazivový stěel a pouzdro kloubu kopytního.

Svaly jsou vysoce specializované orgány, které mají možnost na příslušný podnět se smrštit. Svaly těla se dělí na skupiny: příčně žíhané (pruhované), svaly kosterní ovládané vůlí jednotlivce, příčně žíhaný sval srdeční s vlastní řídicí soustavou a hladké svaly vnitřních orgánů, které jedinec svou vůlí neovládá.

Žíhané svaly kosterní zajišťují pohyb a zachování rovnovážného stavu. Srdeční sval začíná pracovat kolem 28. dne vývoje hříběte v děloze a po celý život zásobuje tkáňe okysličenou krví.

Hladké svaly vnitřních orgánů nemají spojení s kostrou, zajišťují životně důležité funkce těla, např. trávicí pochody, vyměšování atd.

- **Soustava trávicí**

Dutina ústní, kde již začíná trávení, je vstupní branou zaživací trubice, která mění ve svém průběhu mnohokrát svůj průměr a má dvě velké výdutě (žaludek a slepé střevo). Průměr se mění od jícnu, žaludku (obsah asi 15 litrů), tenkého střeva, tlustého střeva, slepého střeva (obsah asi 50 litrů), ke konečníku. Nerušená funkce zaživací roury je nezbytná pro zachování života. Její stěny tvoří tzv. hladká svalovina, která na rozdíl od svaloviny kosterní příčně žíhané, není ovládána vůlí jedince a má svůj rytmus činnosti.

Hladká svalovina tvoří v těle také další orgány, jako např. dělohu, močový měchýř. Jícen se přimyká ve svém průběhu krkem na levou stranu průdušnice a po průchodu dutinou hrudní ústí do žaludku.

Svaly stěny břišní tvoří dutinu, v níž probíhá nejdelší část roury zažívací. Je tam uložena největší žláza těla – játra, která se kromě jiných úkolů účastní trávení se slinivkou břišní. Játra koně podobně jako některých jiných zvířat nemají žlučník. Žluč je vedena žlučovodem z jater přímo do tenkého střeva.

Dalším velkým nepárovým útvarem dutiny břišní protáhlého tvaru je slezina, uložená poblíž její levé stěny. Slouží jako zásobárna krve při tvorbě nových a odbourávání zestárlých červených a bílých krvinek. Po stranách páteře jsou uloženy ledviny, z nichž pravá je ve tvaru srdcovitého, levá protáhlého. Jsou to orgány, které odebírají z krve škodlivé zplodiny výměny látkové a v podobě moče je shromažďují v močovém měchýři.

• **Soustava dýchací, oběhová, nervová**

Nozdry ohraničují dutinu nosní, kterou proudí vdechovaný vzduch, jehož koloběh po průchodu plícemi zde opět končí a je vydechován mimo tělo.

Průdušnice je uložena na dolním okraji krku, tvoří ji chrupavčité prstence. Větví se v pravé a levé plíci na průdušky a průdušinky, které končí plicními sklípky, kde dochází k výměně plynu. Kyslík zde přechází do krve.

Plíce jsou uloženy v dutině hrudní, jejíž stěny, tvořené hrudním košem poskytují ochranu také srdci a důležitým velkým cévám.

Hrudní dutina je oddělena od dutiny břišní šikmo uchycenou bránicí, která je vlastně do jedné roviny rozprostřeným plochým svalem s plochým šlachovým úponem. Má pro dýchání neobyčejně velký význam. Zásobení těla okysličenou krví obstarává srdeční sval, který jako jediný příčně žíhaný sval v těle nepodléhá vůli jedince.

Srdce váží u trénovaných plnokrevníků 7 – 8 kilogramů, tzn. při hmotnosti koně 500 kilogramů 1,4 – 1,6 % živé hmotnosti. Přední a zadní dutá žíla přivádí odkysličenou krev z těla do pravé síně, odtud jde do pravé komory, z pravé komory

do plic, z plic do levé síně a po průchodu levou komorou proudí do velkých tepen, které se rozvádějí po těle.

Kromě **krevního oběhu**, existuje také u koně **oběh mízní**, který pomáhá přepravovat v těle živiny, ochranné a obranné látky.

Centrální nervový systém představovaný mozkem, mozečkem, prodlouženou míchou a vlastní míchou, řídí svými podněty činnost celého těla.

- **Soustava kožní**

Povrch těla koně je chráněn proti vnějším vlivům kůží, pokrytou převážně srstí. Velice čile pohyblivé jsou podkožní svaly, které dovedou pohybovat kůží na nejrůznějších místech, např. při dosednutí mouchy ji kůň dovede setřást. Nejjemnější chloupky jsou na pyscích, bradě, zadní straně spěnky a spodní ploše kořene ohonu.

Na hřebenu krku vyrůstají dlouhé chlupy tvořící hřívu, která je u divokých koní krátká, stojatá bez kštice. Kulturní plemena, vyšlechtěná člověkem, mají hřívu dlouhou, převislou, která v předu mezi ušima vybíhá ve kštici. Na spěnkových kloubech v okolí ostruhy rostou silné chlupy – nazývané rousy. Ohon obrůstá žíněmi, nejdelšími chlupy těla.

Oba pysky, ohraničující dutinu ústní, jsou řídce porostlé až 10 centimetry dlouhými hmatnými chlupy, které podávají nervovému centru cenné informace, zejména při pastvě a seznamování se s cizími předměty. Jsou také v okolí očí. Nemají se nikdy koním stříhat. Soubory delších chlupů tvoří řasy, které představují spolu s víčky ochranu oční koule.

Kůže má nervová zakončení pro vnímání tlaku, chladu, tepla. Potní a mazové žlázy, svalová vlákna ke kořínkům chlupů. Potní žlázy a změna polohy chlupů pomáhá řídit teplotu těla.

Historie jezdeckví v ozbrojených složkách

Lidský faktor a krizové situace se neustále vyvíjejí a mění. Lidé získávají nové dovednosti a znalosti, čímž rozšiřují svůj potenciál. Lidská společnost byla v dřívější době jednodušší, její znalosti byly omezeny, bez vlivu dnešních technologií. Taková společnost byla pouze závislá na svých zkušenostech a znalostech. Proto pokládám za důležité krátké seznámení s historií.

Po r. 1990 se v ulicích některých našich měst objevili policisté na koních. Vzbudili malou senzaci, protože pamětníků jízdní policie u nás již valem ubývá. V dřívějších dobách ovšem nebyli tak neobvyklým zjevem. Vedle vojenské jízdy nacházíme koně v minulých stoletích běžně u různých bezpečnostních složek, ať již jsou nazývány - dle dobových a místních zvyklostí - policie, četnictvo či jinak. V evropských podmínkách se jednalo vesměs o hipomobilní bezpečnostní složky, protože užívání jiných jízdních zvířat prakticky nepřicházelo v úvahu. Přestože vojenský kůň již dávno překročil svůj zenit, jsou koně u bezpečnostních složek používáni i v současnosti.

Na rozdíl od vojenských záležitostí nenacházíme o starověkých policejních sborech příliš mnoho zpráv. Je to způsobeno nedokonalou diferenciací armády a policie v té době. V podstatě byly obě složky vytvořeny ke stejnému účelu - k boji s nepřítelem. Rozdíl byl pouze v charakteru tohoto nepřítele: u armády to byl nepřítel vnější, u policie nepřítel vnitřní. První zmínky o speciálních policejních sborech nacházíme až v antickém Řecku a Římu.

Pro tuto práci budou dostačující pouze zmínky o našem blízkém okolí v srdci Evropy.

V Prusku byl název zemské četnictvo (Landgendarmerie) zaveden v r. 1806 (do té doby byl Gendarmerie-Regiment název jednoho z kyrysnických pluků). Četnictvo bylo vojensky organizovaným sborem s policejními úkoly ve své územní příslušnosti. Byli k němu zařazováni vysloužilí poddůstojníci armády. Po šestiměsíční čekací lhůtě byli zařazováni jako definitivní pěší či jízdní zemští četníci.

Vedle Pruska nacházíme četnické a policejní sbory ve všech německých státech, přičemž i zde jsou části bezpečnostních složek jízdní. Po vzniku německých kolonií za vlády Viléma II. jsou přirozeně i v nich zakládány policejní sbory s jízdní policií. Je to celkem pochopitelné, že v nekultivovaných krajinách byl kůň bezkonkurenčně nejrychlejším přepravním prostředkem použitelným při hlídkové a pořádkové službě v rozlehlých oblastech, při pronásledování zločinců apod.

Podívejme se nyní blíže na bezpečnostní složky bývalé **habsburské monarchie**, zejména na jejich jízdní součásti. Nejvýkonnější bezpečnostní složkou zde bylo četnictvo. Po Vídeňském kongresu 1814/1815 připadla Rakousku severní území bývalého Napoleonova Italského království. Byly převzaty i zdejší vojenské jednotky včetně tamního četnictva. Podíl jízdních četníků na celkovém stavu byl dosti značný, protože tvořili asi dvě pětiny mužstva.

Po porážce **maďarské revoluce** v r. 1849 byl na území Uher vytvořen podle lombardského vzoru další četnický pluk. Jednalo se o první krok k rozšíření četnictva na území celé monarchie. Příslušný dokument František Josef I. podepsal 8. 6. 1849. Výstavba četnictva byla zpočátku dosti komplikovaná. Proti původnímu projektu vytvořit četnictvo z dobrovolně se hlásících vojáků se postavil tehdejší ministr války. Počty dobrovolníků ale byly stejně nedostačující, takže v březnu 1850 bylo nařízeno přeložení 3 poddůstojníků od každé pěší a myslivecké setniny a 2 poddůstojníků od každé jezdecké eskadrony k četnictvu.

Od r. 1850 bylo postupně vytvořeno celkem 16 (později dokonce 19) četnických pluků, které zajišťovaly bezpečnostní službu na území celé monarchie. Početní stav každého z nich byl nadále asi 1000 mužů, zůstalo zachováno i dělení na eskadrony. I nyní byla část mužstva pěší a část jízdní. Oproti lombardskému pluku byl ovšem podíl jízdy značně menší, jezdci nyní tvořili necelou desetinu početního stavu (např. v r. 1854 z celkového stavu přibližně 19 000 mužů bylo asi 1 500 jízdních). Jezdeční koně byli opatřováni buď nákupem (přímým či prostřednictvím dodavatelů), nebo převodem koní od vojenských jízdních pluků.

Pro vzhled tehdejších četníků byly typické černé helmy s mosazným hrotem. Jízdní četníci nosili při slavnostních příležitostech na helmě nasazený chochol z koňských žíní (černý, pro trubače červený). Výzbroj pěších četníků byla stejná jako

dříve, palné zbraně byly ovšem perkusní. Ve výzbroji jízdních četníků byly nadto výše dvě pistole v holstrech u sedla a místo krátkých pěchotních delší jezdecké šavle. Kožená pochva těchto šavlí se při jízdě na koni rychle opotřebovávala, a proto byly v r. 1863 zavedeny do výzbroje jiné šavle se železnou pochvou. Zatímco pěší četník musel mít ve službě bodák na pušce stále vztyčen, nasazoval jej jízdní na svoji pušku jen tehdy, když sesedal z koně k pěšímu zákroku či boji. Jinak byl jezdcem bodák nošen v pochvě, připevněné na závěsníku šavle.

V následujících letech se organizační struktura četnictva několikrát změnila, stejně jako jeho početní stavy. Později zmizel jeden z jezdeckých atributů - dělení pluků na eskadrony. Ostatně i pluky byly posléze nahrazeny teritoriálními jednotkami - zemskými četnickými velitelstvími. Ale jízdní mužstvo u četnictva stále zůstávalo, pro terénní službu byl kůň stále nepostradatelným pomocníkem.

V Uhrách bylo četnictvo v r. 1867 zrušeno a bezpečnostní služba byla zcela převedena do kompetence zemských a místních úřadů. Až v r. 1881 bylo četnictvo obnoveno na celém území Uher.

Změny přineslo až **rakousko-uherské vyrovnání** a s ním spojené státoprávní změny. Vývoj četnictva byl sice dosti složitý, zhruba ale lze říci, že ve shodě s rozdělením monarchie na dva autonomní celky se i četnictvo rozdělilo na předlitavské (rakouské - název Rakousko byl pro Předlitavsko oficiálně zaveden až v r. 1915) a zalitavské (uherské). Přitom v obou těchto částech byl rozdílný vývoj jízdy.

Za **I. světové války** byly početní stavy četnictva značně zesíleny. Na celém území monarchie sloužilo asi 30 000 četníků, z toho zhruba 15 000 v Rakousku, 13 000 v Uhrách a zbytek v Bosně. Přitom rakouské četnictvo disponovalo 340 a uherské 1244 služebními koňmi. Poměr jízdních a pěších četníků tak byl přibližně v Rakousku 1:43, v Uhrách 1:10.

Civilní policejní sbory, obstarávající od 70. let 19. stol. všeobecně bezpečnostní službu ve městech, byly dvojího druhu. Jednak to byla státní policie, podléhající c.k. policejním ředitelstvím, a dále městská či obecní policie, podléhající jednotlivým magistrátům. U obou těchto typů nacházíme jízdní součásti, i když přirozeně nikoliv ve všech městech.

Např. v Praze existovala státní policie, podřízená tamnímu c.k. policejnímu ředitelství. Pražská policie čítala 800 mužů, z nich bylo 50 jízdních. Oproti tomu v Brně existovala městská policie již od pruské okupace města v r. 1866. Na počátku 20. stol. sloužilo u brněnské policie asi 230 mužů. V r. 1905 zde byl zřízen oddíl jízdní policie, určený k zásahům proti demonstracím. Plánovaný stav byl 25 mužů, ve skutečnosti bylo k dispozici pouze 10 jezdců.

Po vzniku **ČSR v r. 1918** byl prakticky převzat předlitavský bezpečnostní model bývalé monarchie. Zůstalo zachováno četnictvo i policie, přičemž četnictvo bylo složkou pěší (užívalo např. vojenské předpisy platné pro pěchotu), policie částečně pěší a částečně jízdní. V Bratislavě existovaly dva oddíly jízdní policie, podléhající velitelství sboru uniformované stráže bezpečnosti, které bylo součástí policejního ředitelství. Podobně existovala jízdní policie v Praze.

Jako v dobách bývalé monarchie se i po r. 1918 počítalo s armádou pro podporu bezpečnostních složek v situacích, kdy nebyly s to zvládnout mimořádnou situaci. K tomu určené vojenské oddíly byly označovány jako ozbrojené vojenské asistence a jejich činnost upravoval předpis G-10, později označený jako G-XV. Předpis počítal i s užitím vojenské jízdy, přičemž se předpokládalo, že bude nasazena v počátečním stadiu demonstrace či srocení, kdy bude možno dav rozptýlit pouze tlakem masy koní. To nejlépe vysvětluje z citace předpisu: "Je-li k dispozici jezdecko, je vhodné použít ho hlavně při počátečním shluku a srocování, protože ono svým rychlým postupem je schopno vyklidit náměstí a ulice, aniž potřebuje použít svých zbraní." Útok jízdy tak byl upřednostňován před bodákovým útokem a střelbou pěchoty. Na druhé straně nebyla zakrývána problematičnost používání tohoto druhu zbraně a otevřeně se přiznávalo, že proti organizovanému odporu by byla jízda bezmocná (obrázek č.2).

Koně nacházíme u německých bezpečnostních složek i po I. světové válce a dále i v období III. říše. Vzdor tomu, že v r. 1934 byla německá policie podstatně reorganizována, zmodernizována a značně zmilitarizována. Policie byla přezbrojena moderními lehkými i těžkými pěchotními zbraněmi, včetně obrněných automobilů. Členila se na dvě základní odvětví - uniformovanou pořádkovou policii (Ordnungspolizei) a neuniformovanou bezpečnostní policii (Sicherheitspolizei). Pořádková policie se dělila na ochrannou policii (Schutzpolizei) s působností ve městech a na říšské četnictvo (Gendarmerie des Reiches) s působností na venkově.

Součástí ochranné policie byla i jízdní policie (obrázek č. 3), fungující ve větších městech. Vedle ryze jezdeckých formací existovaly i smíšené jízdní a pěší pohotovostní oddíly s rozdílným poměrem obou složek - dvě třetiny jízdní a jedna třetina pěší, polovina jízdní a polovina pěší nebo jedna třetina jízdní a dvě třetiny pěší. Podobně jako ochranná policie disponovalo jezdecktvem i četnictvo. To ale bylo nasazeno ve velkých lesních komplexech země. Z celkového počtu 25 000 četníků bylo asi 1 200 jízdních.

Po II. světové válce u nás jízda v armádě přežívala do poloviny 50. let. V bezpečnostních složkách se již koně příliš neuplatnili, výjimkou byla Pohraniční stráž, která je používala zhruba do poloviny 60. let. Potom koně téměř na tři desetiletí mizí, aby se v současné době objevili u policie.

Historie ČR

Impuls obnovit působnost jízdní policie vyšel od občanů Prahy 7, jezdeckého oddílu TJ Žižka a Ministerstva vnitra ČR. Koncem měsíce dubna 1991 se po čtyřměsíčním intenzivním výcviku v jezdeckém areálu podniku EQUI Svinčice, strategicky rozloženém na kopcích nad Mostem v Severních Čechách přistěhovali do objektu na pražském Císařském ostrově na Praze 7 příslušníci PČR nově zřízeného oddělení jízdní policie, aby se dne 15. května 1991 slavnostně představili veřejnosti při zahájení Všeobecné Československé výstavy. Po dobu trvání výstavy zabezpečovali veřejný pořádek v celém jejím areálu. Stoletá výstava skončila a jízdní policie začala fungovat jako řádná policejní jednotka.

Zpočátku byla vykonávána hlídková a preventivní pořádková služba pouze na území Prahy 7. Později se nasazení jízdních hlídek rozšířilo na těžko přístupné a ekologicky citlivé lokality Prahy 5, Prahy 10 a Středočeského kraje.

O tom, že se nejednalo při vzniku oddělení jízdní policie PČR správy hl.m. Prahy pouze o experiment svědčí skutečnost, že v roce 1993 vznikly následně i oddělení jízdní policie PČR městského ředitelství Brno a PČR okresního ředitelství Zlín. Oddělení jízdní policie PČR městské ředitelství Brno od svého založení prodělalo několik změn do dnešní podoby. Po dohodě s radnicí byl získán bývalý vojenský objekt

v Brně-Medlánkách, kde postupným budováním a rekonstrukcemi se získaly moderní stáje pro 24 koní, krytá jízdárna a výběhy. Oddělení jízdní policie plní úkoly na úseku ochrany veřejného pořádku, boje s kriminalitou, preventivní činností při hlídkové službě v chatových oblastech, zahrádkářských koloniích a plnění úloh při společenských a kulturních akcích.

Oddělení jízdní policie PČR okresního ředitelství Zlín bylo založeno v roce 1993. Po základním výcviku, který byl uskutečněn v hřebčinci Tlumačov se jezdci s koňmi přestěhovali do vytipovaného objektu zemědělského družstva Pozlovice. Výkon služební činnosti je směřován i na ostrahu státní hranice se Slovenskou republikou, zejména do těžko přístupných kopcovitých a lesnatých terénů.

Ke službě používají policisté oddělení jízdní policie PČR speciálně vycvičené služební koně. Výcvik policisty-jezdce se služebním koněm trvá přibližně 1 rok. Výcvik musí obsáhnout všechny situace, do kterých se může policista při plnění služebních úkolů dostat.

1.3 Výstroj koně, základy péče, ošetřování a první pomoci u koně

Lidský faktor se mění zejména v možnostech jedince získat informace. Přístupem k informacím se má jedinec možnost seznamovat s již dříve vzniklými situacemi, z kterých se učí a čerpá poznatky. Proto je nutné seznámení s výstrojí, péčí a ošetřováním koní, aby nedocházelo zbytečně k chybám při nesprávné, nebo nevhodné manipulaci, což by mohlo vyústit v krizové situaci.

- **Výstroj koně**

Stejná zásada která platí u výstroje jezdce, platí i u výstroje pro koně a to, že musí být jednoduchá, účelná, hygienická a zdravotně vyhovující a musí zaručovat bezpečnost.

Výstroj jezdeckého koně rozdělujeme na uzdění, sedlo a příslušenství. Podle druhu uzdění rozeznáváme uzdečky a uzdy.

Uzdečka (obrázek č. 4) sestává z ohlávky a nátylníku, který se rozdvouje v podhrdelník, čelenku, dvě vypínací lícnice a nánosník. Délka uzdečky se nastavuje přezkami na jedné nebo obou lícnicích.

Udidlo působí přes jazyk na spodní čelist koně. Prostor pro udidlo je v mezeře mezi zuby na dolní čelisti. Udidla se odlišují nejen tloušťkou, ale i tvarem a průřezem.

Udidel existuje mnoho druhů. Například: lomené udidlo kroužkové, s olivami a jiné.

Otěže jsou většinou kožené nebo plátěné, připínají se ke kroužkům udidla a na konci se dají navzájem sepnout. Plátěné otěže jsou výhodné především za vlhkého počasí, protože jezdci v ruku neprokluzují. Bezpečnost otěží závisí na kvalitě materiálu, sešití a kvalitě přezky.

Nánosník doplňuje uzdečku. Upravuje postavení horní a dolní čelisti. Správně zapnutý nánosník ulehčí působení udidla, protože přenáší část tlaku na nosní kost. Zároveň brání, aby kůň otevřel hubu a tím se vyhýbal působení otěží.

Uzda (obrázek č. 5) se skládá ze dvou kratších lícnic stíhlových, dvou lícnic pákových, udidla, páky, takže jezdec drží v ruku dva páry otěží zároveň. Stíhlové udidlo patřící k uzdě může být kroužkové, jednou nebo dvakrát lomené, ale i olivové. Je tenčí než u normální uzdečky a je připnuté na nátylníku, který leží pod nátylníkem uzdy.

Podbradní řetízek se skládá z většího počtu oválných kroužků, které se směrem k okrajům zmenšují. Uprostřed řetízku se nachází kulatý větší kroužek, který slouží k připevnění příčného řemínku. Ve spodní třetině dolní části ramen páky jsou očka, kterými tento řemínek prochází a reguluje polohu (výšku) u řetízku. Zabraňuje tomu, aby kůň sahal pysky po ramenech páky.

Páka je nelomené udidlo s postranními rameny. Délka ramen, obzvláště ve spojení s podbradním řetízkiem, určuje sílu působení. Další vliv na působení páky má tzv. "ohbí pro jazyk" a průměr udidla. Na horní části ramen páky se připínají lícnice, na pohyblivé kroužky spodní části otěže.

Příslušenství

Kroužkový martingal se skládá z řemene, na jehož jednom konci je smyčka sloužící k připevnění na podbřišníku mezi předními nohama koně. Tento řemen se v horní části vidlicovitě dělí a ke vzniklým dvěma koncům jsou přišité kroužky. Jimi vedou otěže uzdečky do rukou jezdce. Stabilní polohu martingalu zajišťuje nákrční řemen a martingalová zarážka. Na otěžích se nacházejí zarážky, které brání zaháknutí kroužků martingalu o přezku otěží u udidla.

Bandáže a kamaše chrání koňské nohy před poraněními, např. před strouháním nebo nárazem o překážku. Ať už určené na přední nebo zadní nohy, jsou vyrobené z plsti, kůže nebo nejčastěji z umělého materiálu. Bývají vybaveny vložkou z pěnové gumy.

Zvony se nasazují přes kopyto a chrání choulostivou korunku a patky. Zabraňují zašlápnutí patek na předních končetinách zadními kopyty.

Sedlo

Každé sedlo (obrázek č. 6) se skládá z následujících částí:

Kostra sedla určuje jeho tvar. Může být z oceli, kůže, dřeva, kostice nebo plastu. Přední část, která je trochu výše vyklenutá občas vykrojená dozadu, se nazývá přední rozsocha. Musí být tak vysoká, aby ani při zatížení netlačila na dlouhé trnové výběžky obratlů, ležící těsně pod kůží kohoutku koně

Přední rozsocha sedla musí velikostí odpovídat mírám koně v kohoutku. Její šířka určuje normované velikosti sedel.

Zadní rozsocha tvoří zadní část sedla. Sedlové polštáře pokrývají spodní část kostry a jsou vycpané převážně koňskými žíněmi. Musí být rovnoměrné, nesmí se navzájem stlačovat a neměly by být silnější než je nutné.

Kolenní opěrka je zesílení většinou pod, někdy také na předním okraji vrchní bočnice.

Posedlí svým tvarem silně ovlivňuje sed jezdce. Nejhlubší bod posedlí musí ležet uprostřed sedla.

Bočnice tvoří postranní části sedla. Podle jejich tvaru dělíme sedla na drezurní, skoková a sedla pro všestrannost. Jejich materiál (kůže) musí být pevná a kvalitní.

Řemeny k podbřišníku jsou po stranách sedla. Z bezpečnostních důvodů se doporučuje, aby byly přišity ručně a zhotoveny z kvalitního materiálu.

Podbřišník musí být dostatečně široký, aby spočíval na těle koně co největší plochou. Kované přezky jsou lepší než litinové nebo mosazné. Podbřišníky jsou provázkové, kožené nebo plastové a mohou mít elastické konce.

Třmenové řemeny by měly být z hladké a trvanlivé kůže. Připínání usnadňuje oválný tvar dírek.

Třmenové zámky jsou zařízení sloužící k zavěšení třmenových řemenů. Jsou opatřeny pojistným pérkem, které se při pádu otevře a třmenový řemen vyklouzne ven. Kloub pérka se musí stále dobře mazat, většinou se ale nechává otevřený.

Dečka pod sedlo slouží k nasávání potu pod sedlem. Dečky se vyrábějí z bavlny, plsti, kůže, gumy nebo umělých materiálů. Jsou střiženy podle tvaru sedla nebo obdélníkově. Dobré jsou i gelové podložky, které šetří hřbet koně a pomohou napravit drobné nedostatky v poloze sedla.

- **Péče o výstroj**

Jednotlivé části výstroje dobré kvality jsou finančně dost nákladné. Mohou však při pravidelné a správné péči vydržet po celý život.

K péči o výstroj patří:

- vyčištění po každém použití,
- konzervování kožených částí podle potřeby každých 8 - 14 dní (hlavně místa švů),
- pravidelná kontrola používaných částí a švů,
- dvakrát ročně generální vyčištění celé výstroje.

K dennímu čištění po použití patří umytí kovových součástí ve vodě od hrubých nečistot a nakonec utření suchým hadrem. Musíme přitom dbát na to, abychom nenamočili kožené části (otěže apod.). Kožené části se hadrem nebo houbou očistí od nečistot a povrch se omyje sedlovým mýdlem.

Konzervování očištěných kožených částí, samozřejmě rozepnutých, provedeme tukem nebo olejem. Ty části, které nepřicházejí do styku s koněm nebo části, které jsou obzvláště pevné (např. sedlové polštáře), se ošetřují speciálním olejem. Kůže potřebuje k udržení své pevné struktury vlhkost. Účel mazání je v tom, že tuto vlhkost kůže udržuje. Olej udržuje kůži pružnou, ale při přehnaném používání způsobuje její změknutí a bere jí pevnou konzistenci. U seň řemenů k podbřišníku a hladké kožené otěže se nemají mazat.

Přezky nebo kovové části se lehounce naolejují. Třmeny a jiné vnější kovové části (udidlo, podbradní řetízky) se mají čistit speciálním přípravkem. Udidlo by nemělo přijít do styku s chemickými prostředky.

Poškozené švy se musí ihned opravit, prasklé kovové části nebo ostré hrany (např. uzdečka) vyřadit. Při generální očištění se jednotlivé díly rozepnou, umyjí v teplé vodě a vyčistí a nakonec nechají uschnout na vzduchu. Potom se namažou, jak bylo popsáno výše. Výstroj bychom měli skladovat na bezprašném, ne příliš suchém a v zimě vytápěném místě.

• **Základy péče a ošetřování koní**

Pravidelné čištění tvoří neoddělitelnou součást péče o koně. Není to jen otázka toho, aby kůň dobře vypadal. Daleko důležitější je ta skutečnost, že hřebelcováním se udržuje kůň v dobrém zdravotním stavu díky odstranění nahromaděného prachu, odumřelé kůže a chlupů a udržování kožních pórů čistých a otevřených. Při těžké práci koňská kůže vylučuje odpadní látky ve formě potu. Je důležité, aby kůže a srst byly čisté, aby mohl tento systém účinně fungovat.

Dobré čištění také slouží jako masáž, která zlepšuje tonizaci svalů. Dále čištění umožňuje udržovat v čistotě i výstroj a pokrývky, což je účinné opatření proti vzniku onemocnění kůže. Zatímco ustájený kůň vyžaduje každodenní čištění před a po práci, volně chovaný kůň potřebuje daleko méně péče. Koně, kteří žijí venku, potřebují přirozenou mastnotu a špínu, aby je udržovaly v teple a suchu. To je zvláště důležité v zimě.

K čištění koně používáme (obrázek č. 7):

Štětinový kartáč s dlouhými tuhými štětinami, kterým odstraňujeme zaschlé bláto a nečistoty z nohou.

Kartáč na tělo má kratší a jemnější štětiny a používá se na celé tělo (a nohy). Má držátko na ruku. Tělový kartáč se po několika tazích čistí o zuby kovového hřebelka.

Gumové nebo plastové hřebílko, které je stejně jako tělový kartáč opatřen poutkem na ruku, se používá k odstranění zaschlého bláta ze srsti.

Dále jsou potřeba dvě houby, jedna na čištění očí a nozder a druhá na řiť a okolí. Houby bychom nikdy neměli zaměňovat.

Kopytní háček je velice důležitou součástí vybavení určenou pro čištění koňských kopyt.

Stájová utěrka se mírně zvlhčená používá k závěrečnému uhlazení koňské srsti.

Stěrka potu se používá ke stírání přebytečné vody po mytí srsti. Skládá se z gumového proužku upevněného na kovovém rámu s rukojetí.

Do sady čistících potřeb patří i **kovový hřeben na hřívu**, který slouží k protrhávání hřívu a ocasu.

• **Základy poskytování první pomoci u koní**

Často dochází u koní k úrazům jako jsou rány, pohmožděny apod., které za určitých okolností mohou způsobit vyřazení zvířete ze služby, znehodnocení zvířete, popř. jeho uhynutí. Proto je nutné ošetřit každou i velmi malou ránu.

Rána je nejčastějším úrazem. Při ráně je vnějším působením porušena kůže a mnohdy i podkožní tkáň.

Podle vzniku rozeznáváme:

Rány kousné způsobené kousnutím.

Rány řezné jsou způsobené zahrocenými ostrými předměty (nůž, střešina, sklo, plech apod.).

Rány bodné jsou způsobené zahrocenými předměty (jehla, drát, vidle, tříška apod.).

Střelné rány jsou způsobené projektily.

Rány tržné mohou vzniknout zachycením o vyčnívající předměty (háky, hranaté výběžky apod.).

Čerstvé rány krvácejí a bolí, protože byly porušeny cévy a nervová vlákna, kterými je protkána tkáň podkožní. Tmavá krev pocházející ze žil, teče nepřerušovaně bez tepů a světlá, červená krev stříká z tepen proudem podle tepu.

Lehké krvácení plošné nebo krvácení z malých ran se zastaví samo, většinou bez našeho přičinění. Takové krvácení je užitečné, protože vyplavuje z rány nečistotu, případně i choroboplodné zárodky. Sraženou krev z rány neodstraňujeme.

Silnější krvácení zastavujeme tak, že využijeme buď tlakového obvazu, pružného obinadla nebo tamponu. Tlakový obvaz vystačí na mírnější rány, které je možno ovázat. Pružné obinadlo se používá nejčastěji při zástavě krvácení na končetinách. Ovineme končetinu nad ranou a pevně utahujeme, až se krvácení zastaví. Obinadlo nesmíme ponechat na končetině déle než 1 - 2 hodiny. Tampon volíme pro silně krvácející rány na místech, které nelze ovázat. Rány, které se mohou snadno znečistit (na končetinách apod.) a kde můžeme přiložit obvaz, ošetříme a kryjeme obvazem.

První pomoc spočívá především v zastavení krvácení, teprve potom ošetříme ránu. Obojí je nutno provést s největší čistotou, ošetřovatel si musí důkladně umýt ruce v tekoucí vodě, nejlépe teplé. Vlastní ošetření rány provádíme po předchozí zástavě krvácení. Povrchové ranky a odřeniny ošetříme jodovou tinkturou nebo jinou desinfekční tekutinou, popř. sprejem. Ránu znečištěnou prachem nebo hlinou apod. nejprve vyčistíme 3% peroxidem vodíku, nouzově alespoň čistou vodou. Při vážnějším poranění je nutné neprodleně přivolat veterinárního lékaře.

Pohmožděnina vzniká nárazem tupého a tvrdého předmětu na tělo. Tento poškodí měkké části těla a neprorazí kůži. Postižené místo oteče, je teplejší a bolí. Menší pohmožděny se mohou projevit jako krevní podlitiny. Poruší-li se větší cévy a podkožní krvácení roztáhne tkanivo, vzniká krevní výron. Na malé a čerstvé pohmožděny, popř. krevní výrony, přikládáme studené obklady nebo ránu zaléváme studenou vodou.

Popálenina vzniká lokálním působením vysokých teplot na kůži a podkožní struktury. Mírnější popáleniny (prvního stupně), charakterizované zčervenáním kůže, chladíme studenou vodou a následovně pouze otřeme zklidňující indiferentní mastí. Vážnější popáleniny (druhého stupně), kdy se na kůži objeví puchýře, které praskají a vytékající tekutina slepuje srst, neošetřujeme, ale ihned přivoláme veterinárního lékaře.

Omrzlina vzniká místním působením nízkých teplot na tkáň. Stejně jako u popálenin rozeznáváme 3 stupně omrznutí. První stupeň se projevuje svěděním, malým otokem a zčervenáním tkáň na postiženém místě. U druhého stupně se objevují na kůži puchýře, které obsahují kalnou krvavou tekutinu. Při třetím stupni tkáň odumírá. První pomoc spočívá v postupném rozmrzávání postižené tkáň. Vhodné je zpočátku třít postiženou oblast sněhem venku nebo v chladné místnosti a teprve potom převézt zvíře do teplé stáje. Po poskytnutí první pomoci je nutné přivolat veterinárního lékaře.

Úpal a úžeh se vyskytují zpravidla v letních měsících. Působí-li v této době sluneční záření přímo na lebku, dochází k překrvení mozku a přehřátí centrální nervové soustavy, označujeme tento stav jako **úpal**. U zvířete se dostavuje slabost, skleslost, chůze se stává nejistou a potácivou, dýchání je zrychlené a namáhavé. Zvíře se úporně potí a tělesná teplota většinou nedosahuje nadnormálních hodnot. Stav se rychle zhoršuje, dostavuje se šubání ve svalech a křeče, zvíře upadá a v křeči hyne ochrnutím srdeční činnosti.

Příčinou stavu, který označujeme jako **úžeh**, je vysoká vnější teplota na slunci i ve stínu. Tato způsobuje přehřátí celého těla v důsledku nedostatečného výdeje tělesného tepla. K vyvinutí nepříznivého stavu přispívá usilovná práce, doprava v dusných přepravnících za vysokých vnějších teplot, pobyt v těsných stájích a zvýšená vlhkost vzduchu. Příznaky jsou obdobné jako při úpalu, tělesná teplota však dosahuje až 42°C. Při poskytování první pomoci je nutné především přerušit práci a odvézt zvíře do stínu (ihned po prvních příznacích). Vhodné je tělo polévat studenou vodou, na hlavu a srdeční krajinu klademe studené obklady nebo sáčky s ledem a přivoláme veterinárního lékaře.

Uštknutí zmijí. Bezprostředně po uštknutí zmijí vznikne na příslušném místě červenofialový otok. Tato postižená oblast brzy odumírá. Kůň se potácí a potí. Bylo-li zvíře uštknuto na končetině, ihned končetinu nad místem rány silně ovážeme gumovou hadicí nebo zakrouceným šátkem, aby krev neroznášela otravu směrem k srdci. Zranění máčíme silným roztokem manganistanu draselného nebo 2% roztokem chloraminu. Každých 30 minut musíme zaškrcení na chvíli uvolnit. Nutné je co nejdříve přivolat veterinárního lékaře.

Poštipání hmyzem se projevuje v první řadě lokálními otoky, při větším počtu vpichů mohou nastat všeobecné příznaky otravy. První pomoc spočívá v potírání postižených míst jodovou tinkturou, na větší otoky přikládáme octanový obklad.

Zášlap je poranění na prstu končetiny, které je způsobené ozubem podkovy druhé končetiny téhož koně nebo koně druhého. Zášlap může postihnout rohové pouzdro, přechod rohového pouzdra v kůži nebo končetinu nad kopytem. Je-li poranění hlubší, může být při zašlápnutí korunkového okraje poraněna také škára kopytní. Zášlap v přední části korunky může poranit kopytní kost nebo kloub. Zášlap na korunce po stranách kopyta může poranit kopytní chrupavku a následně může tento stav vést ke vzniku píštěle kopytní chrupavky. Při prvotním ošetření zášlapu postupujeme stejně jako při ošetření rány. Při zášlapu hlubšího charakteru je nutné přivolat veterinárního lékaře. I velmi malé poranění nelze podceňovat, neboť vždy hrozí nebezpečí nakažení tetanem.

Nášlap je označení pro zašlápnutí ostrého předmětu do kopyta. Nášlap může vyvolat chorobné procesy různého charakteru. Tyto závisí zejména na tom, jakým předmětem byly vyvolány, jakým směrem a do jaké hloubky předmět pronikl, které tkáně poškodil a také množství a charakteru infektu, který do vniklé rány pronikl. Zřejmým příznakem bývá náhlé kulhání vysokého stupně hlavně v případě, kdy předmět poranil škáru kopytní. Poskytnutí první pomoci spočívá v odstranění zabodnutého předmětu a v důkladném vyčištění a vydesinfikování vzniklé rány např. jodovou tinkturou. Při vyjímání předmětu je nutné postupovat velmi opatrně, aby nedošlo k zalomení předmětu. Nakonec se rána vyplní gázou a překryje obvazem. Další léčbu je nutné ponechat na veterinárním lékaři.

Zánět šlach postihuje zejména šlachy ohybačů na zadní ploše nadprstí hrudní končetiny. Příznaky se různí podle toho, v jakém stadiu onemocnění se šlacha nachází. Ve stadiu akutního zánětu začne kůň nemocnou končetinu vystavovat nebo na ni začne kulhat. Při prohlídce zjistíme zduření šlach v krajině ohybačů, zduřelé místo je bolestivé. Prvotní léčebné úkony (pokud se jedná o postižení šlach v ranném stadiu – 1 den) spočívají v častém chlazení postižené oblasti studenou vodou popř. v přikládání studených octanových zábalů (zalévání minimálně každé 2 hodiny). Další způsob léčby stanoví veterinární lékař.

2. Krizové faktory jezdce specialisty

Zde je obecně objasněn pojem krize, krizové situace a stres, jehož přítomnost je doprovodnou složkou prakticky veškeré policejní práce.

2.1 Krize – vymezení pojmu

Krize patří neodmyslitelně k životu každého člověka, někdo je zvládá lépe, jiný hůře, ale procházíme jimi všichni.

Krize je časový a dynamický pojem, ale i určité vyvrcholení děje, který dospěl do určité, rozhodující chvíle zlomu, bodu zvratu.

Duševní krize je nedílnou součástí lidského života. Má pozitivní význam v přispívání k osobnostnímu růstu a zrání jedince, pokud je včas rozpoznána a překonána. V opačném případě může ústít v psychickou labilitu a poruchy zdraví, které vždy snižují kvalitu života.

Duševní krize bývá reakcí člověka na náročnou životní situaci, která v krajním případě může nabývat rázu mezní životní situace, tehdy dochází k ohrožení jeho základních hodnot. Ocitneme-li se v krizi, mění se náš regulační vzorec, regulativní způsoby našeho chování (pozitivně i negativně). Krize nese možnost zásadní změny.

- **Příčiny krize**

Jsou-li vytvořeny vnější i vnitřní předpoklady, nastane u člověka duševní krize.

Jako vnější označujeme – ztrátu objektu (rozchod, zklamání, zranění, potrat apod.), změnu (zdravotního, rodinného, pracovního stavu apod.), volbu (mezi dvěma stejnými kvalitami).

Jako vnitřní můžeme označit neschopnost přizpůsobit se vývoji, nárokům, zodpovědnosti nebo učinění tzv. náhradního opatření, což je provizorní řešení situace.

- **Dělení krize**

Duševní krize se liší podle toho, v jaké náročné životní situaci se nacházíme.

Situační krize – událost, která je vyvolána nepředvídatelným stresem.

Tranzitorní krize – krize z očekávaných změn – v rámci života jednotlivce, rodiny.

Krize pramenící z náhlého traumatizujícího stresoru – vnější stresory, které člověk neočekává a nad nimiž nemá kontrolu.

Krize zrání, vývojová – dá se říct, že dodatečně řeší to, co ve svém životě přeskočil či vyřešil náhradně a tím pádem dočasně.

Krize pramenící z psychopatologie – kořeny obtíží směřují do ranějších vývojových stádií jedince.

Neodkladné krizové stavy – patří sem akutní stavy, které mohou provázet probíhající psychické onemocnění.

- **Opatření ke snížení zátěží policistů**

Psychologické vyšetření – je zavedeno jako vstupní vyšetření zájemců o výkon služby. U některých exponovaných policejních pozic (například – zásahová jednotka, pohotovostní jednotka) se zavádí povinné periodické návštěvy u psychologa, kde se posuzuje nasazení policisty do obtížného terénu a spolehlivost jeho výkonu.

Psychologické poradenství – je poskytováno policistům, občanským pracovníkům i jejich rodinným příslušníkům nejen v případě řešení nějakého problému, ale i při vylepšení současného stavu.

Psychologickou podporu – můžeme rozdělit na pre-krizovou, která se poskytuje cíleně a systematicky v období před vypuknutím krize. Dále jde poskytování přímé podpory poskytované v akutní fázi krize a nakonec jde o podporu ve fázi post-krizové (tzv. debriefing – strukturovaný rozhovor, využívající potenciálu skupiny).

2.2. Krizová intervence

Pro přesné vysvětlení tohoto termínu uvedu definici D.Vodáčkové (2002, str.60), která je dle mého názoru vyčerpávající a srozumitelná: „Krizová intervence je odborná metoda práce s klientem v situaci, kterou osobně prožívá jako zátěžovou, nepříznivou, ohrožující. Krizová intervence pomáhá zpřehlednit a strukturovat klientovo prožívání a zastavit ohrožující či jiné kontraproduktivní tendence v jeho chování. Krizová intervence se zaměřuje jen na ty prvky klientovy minulosti či budoucnosti, které bezprostředně souvisejí s jeho krizovou situací.“.

- **Cíle krizové intervence**

Působnost krizové intervence je časově omezená, dočasná a lze ji přirovnat k lékařské první pomoci. Cíle se dají označit za krátkodobé.

Od krizové intervence se požaduje splnění dvou hlavních cílů (D. Vodáčková, 2002, str. 55): **aktuální cíl** – stabilizace stavu klienta, snížení prohlubování krizového stavu,

perspektivní cíl – propracovat s klientem blízkou budoucnost, nasměrovat k dalšímu řešení.

- **Péče o zaměstnance u policie v systému intervenční péče**

Mýtus že „správný policista nesmí projevit slabost a pohnutí ani v situacích, které jinak každým normálním člověkem silně otřesou“ je již překonána, jedná se totiž o běžnou lidskou reakci na nenormální situaci.

Ministerstvo vnitra ve snaze zkvalitnit psychologickou péči o policisty, zohlednit tuto náročnou práci a v neposlední řadě vstup našeho státu do EU vedlo k zapojení do mezinárodního programu PHARE v rámci projektu Twinning – Project CZ 98/IBJH/02 pod názvem – Komplexní systém řízení lidských zdrojů pro Českou policii / program odborného vzdělávání pro příslušníky policie a pracovníky Ministerstva vnitra České republiky. (PhDr. B. Baštecká a kolektiv, 2005, str. 253).

V rámci tohoto modulu tým řešitelů teoreticky koncipoval systém posttraumatické intervenční péče – vytváření týmů, jejich proškolení, vydávání informačních materiálů, aj.).

V Policii České republiky je systém posttraumatické intervenční péče upraven právní normou – Závazným pokynem č. 129 policejního prezidenta ze dne 14.11.2001.

- **Traumatizující události v životě policisty**

Traumatizující událostí může být jakákoli událost, která je pro jedince natolik emočně silná, že přesahuje jeho schopnosti se s ní vypořádat. Oblast prožívání v takové situaci reprezentuje intenzivní strach, pocit bezmocnosti, nebo extrémního odporu.

Příklady traumatizujících událostí:

Ohrožení vlastního života a fyzické integrity.

Vážná zranění u dětí, partnerů, kolegů, přátel, příbuzných.

Použití služební zbraně s následky – smrt, těžká újma na zdraví.

Pohled na vážná zranění, kruté zacházení, brutální vraždu.

Sebevražda kolegy, smrt policisty při výkonu služby.

Braní rukojmích a únosy.

Zásahy u teroristických útoků.

Nasazení u hromadných neštěstí a katastrof.

(PhDr. B. Baštecká a kol., Terénní krizová práce, 2005. str. 254)

K výše uvedeným traumatizujícím událostem je možno ještě přiřadit v kontextu s touto prací:

Strach ze zranění, trvalé invalidity ať již při pádu z koně, tak při úrazu od koně, jako je kopnutí, vážné kousné poranění a jiné.

Obavy o zdraví zvířat při náročném zásahu – vytlačování koňmi při demonstracích, sportovních utkáních.

Pokud jezdec sedá se strachem o svou osobní bezpečnost na koně, je logické, že tento stres se přenesení na zvíře a jejich vzájemný nesoulad psychiky často vyústí ve značně problematické situace.

- **Stres**

Stres je definován jako zátěž, napětí, tlak. Je to funkční stav, ke kterému dochází při vystavení organismu mimořádným podmínkám.

„Signály stresování jsou například podrážděnost, pesimismus, impulzivita, zvýšená potřeba konzumace cigaret, alkoholu, drog, promiskuita, napětí kosterního svalstva, bolesti zad, hlavy, průjem, zácpa, alergie, astmatické potíže, zvýšená potivost“.
(prof. PhDr. R. Kohoutek, CSc., Psychologie zdraví a duševní hygiena, str. 38)

- **Pomoc při překonání traumatické události**

Policista v krajní situaci má mít právo čerpat od svého zaměstnavatele bezplatně a rychle odbornou pomoc zachovávající pravidla mlčenlivosti. Využití služeb krizové intervence musí být pro policistu bezpečné, nemělo by ovlivnit jeho pracovní hodnocení a pracovní zařazení. Hlavním cílem krizové intervence je zde předejít přetrvávajícím následkům psychické traumatizace. (PhDr. B. Baštecká a kol., Terénní krizová práce, 2005, str. 255)

- **Telefonická krizová intervence**

Souběžně se systémem posttraumatické intervenční péče začala 14.11.2002 v resortu Policie České republiky fungovat anonymní telefonická linka pomoci v krizi, která je oborovou linkou důvěry. Je upravena právní normou – Rozkazem policejního prezidenta č. 162 ze dne 24.10.2002. Je přístupná těm, kteří pocítují tlak životních okolností jako nadhraniční a chtějí jej řešit, popřípadě funguje jako tísňové volání v nepřetržitém provozu.

(PhDr. B. Baštecká a kol. ,Terénní krizová práce, 2005, str. 257)

2.3 Výcvik jezdce a koně

Výcvik je každodenní krásná, ale fyzicky i psychicky náročná práce jezdce, přinášející velkou možnost úrazu či fyzického a psychického zatížení. Závady či poruchy resilience (odolnost vůči zátěži) signalizuje například rozmrzelost, podrážděnost, impulsivnost, projevy dysfunkce vnitřních orgánů či kosterního svalstva. Signálem závad a poruch je u lidí sklon k pesimistickým myšlenkám, k větší konzumaci alkoholu, cigaret atd., u koní vede k problémovému chování a zlovykům. Tyto možné krizové faktory musí jezdec znát a mít je na paměti při výcviku, aby svým jezdeckým uměním dokázal zvládnout koně a předcházet situacím, při kterých může dojít k vážné újmě na zdraví či smrt.

Výcvik jezdce lze v zásadě rozdělit na dvě části.

Základní práce, kdy je třeba jezdce naučit správný sed, aby byl hluboký, pevný a stabilní. Dále správné držení těla při všech chodech koně a základy používání pomůcek.

Nástavbová práce, kdy vycházíme z dokonalého sedu a prohlubujeme znalosti a dovednosti jezdce nejen v jezdeckém umění, ale i ve zvládnání složitých krizových situací.

- **Sed jezdce**

Sed (obrázek č. 8) je nejdůležitějším požadavkem na jezdce pro všechny stupně výcviku a pro všechny jezdecké disciplíny. Je třeba se uvědomit, že sed je základem jezdeckého umění a že je první povinností cvičitele naučit své svěřence správnému sedu na koni. Bez splnění tohoto požadavku nelze nikdy pokračovat dále. „Jen tehdy, umí-li jezdec automaticky a trvale přizpůsobovat svoje těžiště těžišti koně ve směru horizontálním i vertikálním, můžeme říct, že umí sedět.“ (M. S. MJR. Josef Dobeš, str. 3-4).

Jezdec bez správného sedu nemá vliv na koně, nemůže jej pobízet ani vahou (sedem), ani holení a nemá-li pevný sed, nemůže ani vést koně otěžemi, protože z labilního sedu vyplývá neklidná ruka jezdce. To znamená, že jezdec se špatným sedem na koně nejen nesprávně působí, ale naopak jej ruší, nedovolí mu vyklenutí hřbetu a prodloužení krku, narušuje jeho rovnováhu příčnou i podélnou a pravidelný nohosled. Nedocílí také správné, stálé, měkké a pružné spojení ruky jezdce s hubou koně, z čehož vyplývá nepravidelný pohyb koně vpřed a rušení jeho pozornosti na jakýkoliv požadavek.

Základem sedu jezdce na koni jsou sedací kosti, dále s dokonale uvolněným svalstvem, které spočívá plně na hřbetu koně.

Stehna a kolena jsou vnitřní plochou přiložena k sedlu a váha jezdce je rozložena na obě sedací kosti. Stehno a lýtko svírají tupý úhel. Rameno a pata jezdce je ve svislici umístěné v těžišti koně. Jezdec sedí v nejhlubším místě sedla. Tím je dosaženo nízké polohy kolena. Tato poloha je zvláště důležitá, neboť umožňuje lepší obejmutí koně a hluboký sed jezdce v sedle. Vytáčení stehen, při kterém se koleno vzdaluje od sedla, vede k nejistému sedu. Opačný případ, kdy jezdec tiskne kolena silně ke koni, má za následek strnutí jezdce, nemůže holeněmi zůstat ve styku s koněm a zmenšuje se tím působení na koně.

Horní část těla se zvedá z kyčlí spočívajících po obou stranách stejně vysoko nad sedlem a nesmí nikdy přepadat na jednu stranu. Kříž je přiměřeně ztužen. Ohnutí kříže má za následek ztvrdnutí sedu. Ramena jsou přirozeně spuštěna a prsa mírně vyklenutá. Hlava je nesena bez přílišného vystrkování brady, volně a vzpřímeně, pohled je upřen přes koňskou hlavu. Nadloktí visí z ramenního kloubu bez tisknutí k tělu. Paže se vnitřní plochou dotýká lehce těla. Přílišné tisknutí loktů má za následek vytahování ramen, strnutí ruky a omezení volnosti sedu, stejně jako vedení koně. Pěsti lehce sevřené s přiměřeně ohnutými palci jsou neseny tak vysoko, že tvoří svou vnější plochou a předloktím jednu přímku.

Otěže uzdečky nezkroutené a stejně napjaté leží mezi malíkem a prsteníkem tak, že hladká strana otěží je vně. Konec otěží přeložený přes druhý článek ukazováčku visí po obou stranách vně. Pěsti jsou sevřeny a přiměřeně pokrčené palce tisknou otěže

na ukazováček. Pěsti s palcem nahoru, otěžemi dotýkajícími se koňského krku, jsou od sebe vzdáleny asi na šířku čtyř prstů. Jsou nesené ve stejné výši tak, že předloktí a otěž tvoří jedinou přímku.

Holeně leží od kolen podle délky nohy jezdce, více či méně šikmo nazad na těle koně a udržují vnitřní plochou stranou lýtka měkký dotyk. Ramenní kloub, kyčelní kloub a pata tvoří jednu přímku. Špičky nohou jsou mírně vytočeny od koně, pata lehce prošlápnuta. Křečovitě přibližování špiček nohou ke koni je právě tak chybné, jako jejich vytáčení.

Délka třmenů musí být upravena tak, aby se jezdec při nízkém koleně a prošlápnuté patě holeněmi dotýkal koně. Příliš krátké třmeny mají za následek vytahování kolen a posunování sedu dozadu (stolicový sed). Dlouhé třmeny svádějí jezdce více sedět na rozkroku (vidlicový sed). Obojí je nesprávné, neboť jezdec nemůže koně správně pobízet.

Při skákání je zapotřebí většího uvolnění hřbetu a krku koně. Tento požadavek ovlivňuje nejvíce opět správný sed, tentokrát tzv. lehký čili přizpůsobivý sed. Bez jeho dokonalé znalosti nelze startovat ve skokových soutěžích.

Nácvik sedu provádíme následovně. Zkontrolujeme znovu délku třmenů a požadujeme, aby se jezdec do nich postavil a hluboce prošlápnul patu se správně přiloženým lýtkem na zadním okraji podbřišku a současně do třmenů našlápnul více na vnitřní stranu můstku třmenu, t.j. na břicho palce. Tím zpevní přiložení holeně a přitlačí koleno do sedla. Mezi jeho rozkrok a posedlí by se měla vejít svisle postavená dlaň ruky. V případě potřeby můžeme zkrátit třmenové řemeny. Kůň musí být vybaven martingalem nebo nákrčním řemenem. Jezdec uchopí do jedné ruky nákrční řemen, přitáhne se dopředu, přiměřeně se předkloní, našlápně do třmenů, se zvednutou bradou se dívá dopředu, záda mírně prohne a uvolní se v ramenech. V této poloze se snaží vybalancovat tak, aby nákrční řemen nepotřeboval.

Nácvik se provádí nejdříve v klidu a v kroku, později v klusu. Doba vybalancování musí být ze začátku krátká, protože než si jezdci na vybalancování zvyknou a naučí se mu, je to pro ně nové a namáhavé. To znamená reprízy opakovat

raději častěji a v kratších intervalech, které je možno postupem času prodlužovat. Je prokázáno, že čím dříve se naučí jezdec vybalancování lehkého sedu, tím rychleji se naučí jezdit i lehký klus, rychleji získá rovnováhu i nezávislost ruky na pohybu koně i svého těla.

Úměrnost předklonu těla jezdce by měla odpovídat rychlosti pohybu koně vpřed; čím rychlejší pohyb, tím větší předklon. Z toho též vyplývá i sed jezdce ve skoku, protože nejrychlejší pohyb koně je při jeho odrazu na překážku, kdy tělo jezdce by mělo být v této fázi téměř rovnoběžně s krkem koně. Jezdec se mírně předkloní a nadzvedne v sedle posunutím kyčlí a rozkroku kupředu. Holeně musí zůstat na svém místě. Potřebnou pevnost sedu získá jezdec pevnějším přiložením kolena a lýtka a našlápnutím do třmenů. Horní část těla jezdce se nesmí nikdy předklonit tak, aby se sed jezdce stal nejistým, čímž by se snížila působnost na koně. Nejdůležitější je vždy pružnost kloubů, kyčlí, kolen a kotníků. Uvolněním ramen, loktů a zápěstí zamezíme přenášení pohybu těla na ruku a rušení koně v hubě.

- **Vedení koně, působení jezdce**

Jezdec drží otěže zásadně v obou rukou. Obě pěsti jsou na stejné výši. Otěže uchopí tak, že do každé ruky vezme otěž mezi malíček a prsteník, přeloží ji přes ukazováček, sevře ruku lehce v pěst a palcem přidrží otěž. Pěsti jsou zavřené. Ruce jsou nesený vzpřímeně a tak vysoko, aby předloktí – otěže – koňská huba tvořily přímku. Velikost mezery mezi rukama závisí na šířce krku koně.

Má-li jezdec **bičík**, drží ho šikmo dolů v pravé ruce asi na pěst od vrchního konce. Krátké přitahování některé z otěží se provádí stočením pěstí tak, že se malíček pohybuje směrem ke středu těla jezdce.

Úpravu délky otěží provede jezdec přehmátnutím. Přitom předá ta ruka, na jejíž straně se má zkracovat, otěž druhé ruce. Uvolněná pěst otevře prsty a uchopí otěž tak daleko vepředu, jak je potřeba. Často stačí jen malé přehmátnutí, které je přesto důležité, aby délka obou otěží byla odpovídající a kůň byl udržen na přílnutí. Při ježdění

v obracech a na zakřivených liniích má vnější ruka ležet vždy co nejtěsněji na koňském krku, případně kohoutku, aby vnější otěž přiléhala po celé své délce na krk koně.

Jezdec působí na jednotlivé části koňského těla ve správném okamžiku, na správném místě a přiměřeně. Musí mít na zřeteli citlivost a stupeň výcviku koně. Čím lépe je kůň vycvičen a čím lepší je jezdec, tím jemnější bude působení. Příliš silné nebo hrubé působení koně poleká, otupí nebo ho může pokazit. Jezdec působí na koně holeněmi, otěžemi, sedem, ostruhami, bičikem, hlasem.

Působení holeněmi - jezdec podněcuje pohyb koně a udržuje jej. Pobídky holeněmi mohou být nasazeny jako pobízející dopředu, do stran a varovné.

Varovná holeň leží zhruba ve stejné pozici jako holeň působící dopředu a do strany, avšak je méně aktivní. Úloha varovné holeně spočívá v tom, že omezí nebo zabráni pohybu nebo vyhnutí zadní končetiny do strany. Podnítí také koně k tomu, aby jeho přední a zadní končetiny zůstaly v jedné stopě.

Působení otěžemi jezdec řídí chod a ruch koně a určuje směr pohybu. Ruka jezdce zůstává ve stálém spojení s koňskou hubou – udržuje přilnutí. Při správném přilnutí se kůň opírá dásněmi o udidlo za klidného držení ruky a mírného napětí otěží, tomu říkáme, že kůň je na otěži. Zvýšení účinku přilnutí dosáhneme buď přiblížením ruky k trupu nebo ohýbáním ruky v zápěstí nebo silnějším sevřením pěstí. Uposlechneli kůň silnějšího tažení otěží, musí tento silnější účinek ihned zase přestat, aniž bychom ztratili přilnutí.

Jezdec může otěžemi: povolovat, zadržovat, vydržovat, varovat a působit do strany.

Působení sedem patří mezi pobízející pomůcky, sedem může jezdec působit na koně jednostranným zatížením, oboustranným zatížením nebo odlehčením.

Těžiště musí být jezdec schopen během pohybu na koni udržet v souladu s těžištěm koně. Potíž spočívá v tom, že těžiště koně se neustále přesouvá a jezdec

se tomu musí náležitě přizpůsobit. Nesedí-li v rovnováze a není-li schopen jít s pohybem, ruší chody koně.

Jednostranné zatížení působí jako podpoření pomůcek holeněmi a otěžemi při všech cvicích, kdy se vyžaduje přistavění nebo ohnutí koně. Jezdec přesune svou váhu více na vnitřní sedací kost. Přitom se nepatrně sníží kyčel a koleno získá hlubší polohu. Jezdec musí více našlápnout třmen na příslušné straně.

Oboustranné zatížení používáme tehdy, chceme-li výrazně zaktivizovat zadní končetiny koně. Stejněoměrné zatížení dá ve spojení s pomůckou holení podnět k došlápnutí zadních končetin více ve směru pod těžiště a k výraznějšímu vykročení.

Odlehčení se používá tehdy, potřebujeme-li odlehčit koňský hřbet nebo zád'. Přitom jezdec přesune váhu trochu více na stehna a do třmenů. Sedací kosti zůstanou v sedle, zatímco trup se podle stupně odlehčení předkloní lehce před kolmici.

• **Výcvik na jízdárně**

Jízdárnou rozumíme obdelník ohraničené, nebo kryté jízdárny s rovnou půdou.

Práce na jízdárně dává základy pro zlepšení jezdce a pro další práci s koněm. Je důležitá pro pozdější specializaci. V této práci má jezdec k dispozici celou řadu cvičení stavěných na psychických a fyzických požadavcích na koně a jezdce. Cvičení, jejich provádění, pořadí a postupy jsou shrnuty v logický a ucelený celek. (M. S. MJR. J. Dobeš, str. 40)

Na jízdárně jezdíme podél stěn nebo na kruhu tak, že pravá (levá ruka) je uvnitř, jezdíme na „pravou (levou) ruku“. Při ježdění na pravou (levou) ruku nazýváme pravou (levou) stranu vnitřní, levou (pravou) vnější.

Při obrazech nazýváme vnitřní stranou tu, na kterou se právě obracíme. Chce-li cvičitel shromáždit jezdce kolem sebe v kruhu, aby jim podal vysvětlení, velí

„ke mně!“. Na tento povel jedou jezdcí v chodu, v kterém právě jsou, nejkratší cestou směrem k cvičiteli a zastaví asi 10 kroků v kruhu před ním.

Vchází-li jezdcí do jízdárny pěšky, vedou koně na levou ruku, jeden za druhým na tři kroky podél stěn. Jakmile jsou všichni jezdcí na dlouhé stěně, velí cvičitel „obrat vlevo!“ a po obratu „zastavit stát!“. Po zastavení položí jezdcí otěže koní na krk a spustí třmeny. Uchopí pravou rukou otěže a stojí před levou plecí koně. Bičík drží v levé ruce. Z jízdárny odvádíme koně, když jezdcí předtím sesedli, na povel „z jízdárny!“. Jezdec sejme koni otěže, vytáhne třmeny nahoru a nejkratší cestou odchází z jízdárny. Jestliže jezdcí nasedli již mimo jízdárnu, vjíždí do jízdárny v zástupu, který jede podél stěn na levou ruku. Mají-li jezdcí sesednout mimo jízdárnu, vyjedou na povel „z jízdárny!“ nejkratší cestou. Přitom dbají, aby výjezd byl plynulý.

Na jízdárně jezdí jezdcí v zástupu nebo stejnoměrně rozdělení po celé jízdárně (jednotlivě nebo samostatně). V zástupu udržuje jezdec od jezdce vzdálenost na jednu koňskou délku, měřeno od kořene ocasu předcházejícího koně k hlavě následujícího. Cvičitel může nařídit i větší vzdálenost povelom „zástup na x koňské délky!“. V zástupu cvičíme ve všech chodech.

Jednotlivé cviky (změny chodů, zastavení, couvání, kruhy změnit, obraty atd.), které cvičitel nařídí, provádějí jezdcí najednou. Jezdec, který je v rohu, vykoná cvik teprve tehdy, až má vhodné místo. Cvičitel může nařídit tyto cviky a jejich opakování také jednotlivým jezdčům. Zmenší-li se při ježdění vzdálenost a dojde-li jezdec k jezdcí velmi blízko, nesmí ho předjet, pouze provede některý z předepsaných obrátů.

Jízdárenské pořadové cviky - jednoduché obraty, změnit směr, velký kruh, kruhy změnit, v kruhu změnit směr, malý kruh, obloukem změnit směr, od stěny ke stěně, vlnovka o třech obloucích, krátce čelem vzad, couvání, postavení k vnitřní (vnější) ruce. Tyto cviky mají za účel naučit jezdce správně vést a spolehlivě ovládat koně. U koně se vyvíjí ohebnost, obratnost, pozornost a poslušnost. Aby se dosáhlo dobrého výsledku, musí se jízdárenské pořadové cviky jezdit přesně a ve všech podrobnostech.

- **Práce na kavaletách**

Ježdění přes kavalety slouží jako příprava ke skákání. Je to vynikající gymnastika jak pro jezdce tak i pro koně. Kavalety jsou 2,5 - 3,5 m dlouhé klády, zasazené na obou stranách do stolanů ve tvaru kříže vysokých asi 40 cm. Jezdí se nejprve v kroku a potom v klusu přes jednotlivé kavalety nebo přes několik kavalet za sebou. Jezdec si sedne do lehkého sedu a trochu odlehčí hřbet koně. Základní tempo se nemění. Nad kavaletami jezdec povolí ruku do té míry, aby si kůň mohl dostatečně natáhnout krk směrem dopředu a dolů. Jezdec zůstává více či méně pasivní, pružícími kyčlemi, koleny a kotníky vyrovnává zvýšený kmih a přizpůsobuje se práci hřbetu koně.

- **Výcvik ve skákání**

Výcvik ve skákání dělíme na dvě období: získání sedu a vedení koně.

Získání sedu

Jezdce nutno naučit přizpůsobovat se pohybům koně a získat rovnováhu. Při tomto výcviku se jezdí většinou v zástupu za vedoucím jezdce, velmi často bez otěží, občas též jednotlivě na jednu ruku. Překážky jsou postaveny tak, aby koně nemohli vybočit. Již v prvních hodinách výcviku se začne přecházením přes kavalety ležícími na zemi. Má-li jezdec uchopeny otěže, posune ruce vždy kupředu a dolů směrem ke koňské hubě, přičemž se mírně předkloní.

Později postaví cvičitel k dlouhé stěně jízdárny 30-40 cm vysoké překážky a nechá jezdce skákat v klusu a později též ve cvalu. Mají-li jezdci uchopeny otěže, posunou několik kroků před překážkou obě pěsti vpřed na krku a uchopí do každé ruky

k otěží hřívu. Přejde-li kůň před překážkou do cvalu, nechá ho jezdec cválat. K upevnění sedu a správného vystižení okamžiku odskoku, kdy se jezdec má předklonit, je dobré postavit řadu kavalet za sebou.

Průprava k vedení koně při skoku

Jezdíme v zástupu za vedoucím jezdcem se zvětšenými vzdálenostmi. Skáčíme v klusu a později ve cvalu. Cvičitel dbá, aby byly dodržovány rozestupy a byl zachován klid a stejný ruch všech jezdců. Překážky ve výši asi 60 cm postavíme tak, aby jezdci byli nuceni koně samostatně vést. Pro orientaci může cvičitel postavit překážku 3 kroky od dlouhé stěny a velí „lichá čísla přes překážku!“ nebo postaví dvě překážky vedle sebe úhlopříčně a velí „změnit směr, lichá čísla přes levou, sudá přes pravou překážku!“.

Překážky je možno postavit i uprostřed jízdárny a velet „ze středu, lichá čísla přes levou, sudá přes pravou překážku!“ atd. Je mnoho možných kombinací. Jezdci se zařadí vždy opět v zástup. Jezdci musí koně správně vést a jsou nuceni k pozornosti a k rychlému rozhodování. Je nutno dbát, aby každý jezdec vedl koně kolmo na střed překážky.

Samostatné vedení koně ke skoku

Aby se jezdec naučil svého koně skutečně vést, musí skákat samostatně přes překážky na různých místech a v různých směrech postavení. Zpočátku jsou jednotlivé překážky na dlouhých stěnách, později jsou rozmístěny po celé jízdárně. Překážky se postupně zvětšují na 80-100 cm výšky. Cvičitel určí pořadí, v němž se má skákat přes překážky a chod koně. Nejprve je to klus, později cval. Jezdec je nucen vést koně po skoku rovně na příští překážku postavenou v určité vzdálenosti, vyhledat další překážku a koně správně na ni přivést.

Vybočení a zastavení

Vybočí-li kůň, obrátí jej jezdec v opačnou stranu a přivede před střed překážky. Bojí-li se kůň překážky, zůstane před překážkou stát, aby se s ní seznámil a najede pak na překážku znovu.

Vybočí-li kůň ze vzdorovitosti, potrestá se před překážkou ostruhami nebo bičíkem, aniž se mu dovolí překážku přeskočit. Pak se znovu na překážku najede.

Zůstane-li kůň před překážkou stát ze vzdorovitosti, musí být ihned potrestán. Potom se s ním prudce couvne o několik kroků a znovu najede za energického použití holení, ostruh nebo bičíku.

3. Speciální výcvik pro krizové situace

3.1 Speciální výcvik jezdců a koní pro potřeby policie

Speciální výcvik je velmi důležitá etapa v přípravě jezdce i koně pro praxi, to znamená pro službu v terénu.

Lidský faktor jako jeden ze zásadních článků pro úspěšné zvládnutí krizové situace, kdy řešení těchto situací a stavů je nedílnou součástí života každého člověka. Setkáváme se s nimi ve většině činností, které člověk vytváří ať už v soukromém životě, tak i v zaměstnání.

Život přináší různé situace a momenty s kterými se musíme vypořádat. Pokud má jezdec problémy osobního rázu, přenáší se jeho neklid na koně, který potom na tyto podmínky (i když neúmyslné) reaguje – jeho ovládání jezdce se stává těžší a opravdu záleží na psychice jezdce, jak se s touto situací vypořádá, jak dokáže zklidnit a ovládnout svoje emoce a tím následně i koně.

Také je důležité správné přidělení služebního koně k jezdci, neboť temperament a charakter této dvojice se musí shodovat. Dále velmi záleží na jezdeckém umění, na kvalitním hlubokém sedu a na klidné ruce. Toto vše je velmi důležité pro praxi, kde v novém prostředí, při nečekaných rušivých podmínkách musí tato dvojice provést určitý úkon.

Vše se zohledňuje při výběru koně, jezdce i v celé náročné přípravě a následné závěrečné zkoušce, jak bude níže uvedeno.

- **Požadavky na výkon služby**

Služba koní u policie je podmíněna soustavným odborným výcvikem, který je zaměřen mimo základního výcviku i na speciální činnosti, rozdílné od výcviku koně ve sportovním jezdeckém oddíle.

Výcvik policistů a služebních koní je základním kamenem následného výkonu služby, který vychází ze zákona ČNR č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky.

Za výcvik policistů a služebních koní v Policii ČR je odpovědný odborný útvar Policejního prezidia ČR - odbor služební kynologie a hipologie Praha, který stanoví požadavky a standardy výcviku policistů a služebních koní.

Ke kontrole kvality výcviku policistů a služebních koní jsou organizovány speciální kurzy, které jsou zakončeny absolvováním závěrečné zkoušky a získáním „osvědčení o způsobilosti k výkonu služby na služebním koni“ pro policisty a zadáním kategorie „kůň hlídkový“ nebo „kůň pro speciální úkoly“ pro služební koně.

Koncem roku 2003 vzniklo v rámci odboru služební kynologie a hipologie PP ČR Praha, tolik potřebné Výcvikové středisko služební hipologie v Brně-Medlánkách, které zajišťuje pravidelný výcvik jízdních policistů a služebních koní v průběhu celého roku.

Celý systém výcviku služebních koní a jezdců směřuje k získání osvědčení o způsobilosti k výkonu služby na koni ve smyslu závazného pokynu policejního prezidenta a ke kvalitnímu výkonu hlídkové služby na služebních koních při zajišťování veřejného pořádku, preventivní hlídkové činnosti, při zajišťování společenských, kulturních, sportovních akcí a při reprezentaci Policie ČR na veřejnosti. Služební kůň je pro jízdního policistu služebním i výrobním prostředkem, který využívá při služební činnosti k plnění uložených úkolů.

- **Požadavky na nového služebního jezdce**

Stejné požadavky jako pro ostatní útvary pořádkové policie, a navíc :

- základní teoretické a praktické znalosti v oboru hipologie,
- flexibilita k pracovní době,
- 100% zdravotní stav,
- možnost využití vlastní odbornosti v jízdě na koni (jezdecká licence, cvičitelský průkaz ČJF, atd.),
- věk do 35 let, muži hmotnost 85 kg, minimální výška 170 cm, ženy – 158 cm,
- zájem o práci se zvířaty.

- **Výstroj jezdce**

Vždy platí zásada, že výstroj má být jednoduchá, účelná, hygienicky a zdravotně vyhovující a zaručující určitou bezpečnost.

Služební – standardní

Mezi standardní výstroj jezdce patří:

- ochranná přilba,
- služební košile,
- jezdecké kalhoty – rajtky,
- jezdecké boty,
- jezdecké rukavice,
- černá kožená bunda,
- plátěná bunda, nebo jezdecké sako,
- pláštěnka,
- bičik – pomůcka jezdce,
- ostruhy – pomůcka jezdce.

Služební – speciální

Mezi speciální výstroj jezdce (obrázek č. 9) řadíme:

- protiúderová ochranná přilba,
- protiúderový komplet,
- standartní služební zbraň,
- obušek jízdni policie.

• Požadavky na nové služební koně

Zásady výkupu koní pro potřeby policie (stanoví Organizační řád Policejního prezidenta ČR) jsou následující:

- plemeno český teplokrevník,
- stáří minimálně 3 roky,
- minimální kohoutková výška 165 cm (hůlkové měření),
- pohlaví – hřebec, valach,
- barva – hnědák, tmavý hnědák, vraník, ryzák,
- stupeň výcviku – základní jezdecký výcvik,
- dobrá fyzická kondice,
- bez stájových zlovyků (viz. níže),
- dobrý zdravotní stav (u vytypovaných koní pro nákup provede veterinární lékař rentgeny předních a zadních končetin na náklady PČR).

Zlovyky

Tento bod při výběru koně je velmi důležitý, neboť zlovyky mohou značně snížit hodnotu a upotřebitelnost koně. V některých případech mohou zlovyky vyvolat nežádoucí reakce jezdce, které by mohly vést ke vzniku krizových faktorů ve výkonu služby.

Zlozyk je nežádoucí, neobvyklé či nepřirozené, ale navyklé chování koně. Zlozvyky nejsou nemocemi, mohou však rušit pracovní výkonnost a užitkovost koně. Některé zlozvyky se vyskytují u koní poměrně často. Vznikají většinou náhodně z dlouhé chvíle nebo i v důsledku napodobování jiných koní ve stáji, popř. ve stádě. Příčinou mohou být dále také některá onemocnění (zejména ta, která jsou doprovázena bolestivými stavy), neodborné zacházení při výcviku nebo při práci, nesprávné ošetřování hříbat a koní (např. nedostatečné kartáčování a čištění vede ke svědění, drbání a následně pak ke kousání sebe samého nebo pozdně a neodborně prováděná korektura kopyt a zvedání končetin u hříbat vedou k nectnostem při pozdějším podkování). Některé charakterové nectnosti se dědí z potomstva na potomstvo. Nejnebezpečnějším obdobím pro vznik zlozvyků koně je období dospívání a období před výcvikem. O zlozvyku můžeme hovořit pouze tehdy, jestliže abnormální pohyb nebo chování koně se stále opakuje a přitom se nezjistí závady v ustájení, ošetřování a používání. Při snaze odstranit zlozyk koně je obecně nutné nejprve posoudit, zda jde skutečně o zlozyk nebo onemocnění, které je nutno léčit. Při odstranění zlozvyků je možné dosáhnout mnohdy úspěchu jen trpělivostí a klidným jednáním, jindy výchovným trestem, zejména však dostatečným a vhodným pracovním zatížením a využíváním, vždy však s ohledem na dobu trvání zlozvyku.

Nejčastějšími zlozvyky u koní jsou bázlivost, prchavost, kozlování, vzpínání, tlačení ke koním nebo na stěnu, házení hlavou, vyplazování jazyka, klkání, tkalcování (hodinaření), vzpurnost, zlostnost a plašivost. K dalším zlozvykům pak patří stahování ohlávky, broušení zubů o žlab, plazení jazyka, mlaskání, tlučení pyskem a další.

- **Výstroj a druhy výstroje koně**

K základní výstroji služebního koně patří uzdění (uzdečka nebo uzda) a sedlo. Příslušenství tvoří např. vyvazovací otěže, martingal, jiné pomocné otěže, bandáže, kamaše, poprsní řemen a obříšník proti sklouznutí sedla.

Výstroj služebního koně do služby

Mezi služební výstroj koně patří:

- uzdečka služební kompletní,
- sedlo služební kompletní (s brašnami, závěsník na obušek),
- dečka pod sedlo (letní, zimní),
- bederka nepromokavá,
- bederka fleece,
- kamaše (přední, zadní),
- čabraka na uši,
- štít ochranný,
- chránič nosu kožený,
- chránič končetin reflexní (přední, zadní),
- reflexní odrazky do třmenů,
- červené a bílé světlo (cyklistické).

Výstroj služebního koně na jízdárnu

Mezi pracovní výstroj koně patří:

- uzdečka sportovní kompletní,
- sedlo sportovní kompletní,
- dečka pod sedlo,
- bederka do deště, v zimě flec
- deka na koně (lehká, zimní, síťová)
- kamaše pro koně (přední, zadní),
- zvony,
- pomocné otěže.

Výstroj služebního koně pro přepravu

Mezi výstroj a pomůcky pro přepravu řadíme:

- štajgr s vodítkem,
- koš kožený pro kousavé koně,
- řemen uvazovací,
- kamaše přepravní (přední, zadní),
- ocasní chránič,
- karabiny,
- bandáže,
- síť na seno,
- napájecí vědro.

Přídavné pomůcky

Přídavné pomůcky: musí být z materiálů a být použity takovou formou, aby nemohly způsobit poranění a bezdůvodné nepohodlí koně.

Při výcviku policejních dovedností jsou pro koně používány následující pomůcky (obrázek č. 9) pro jejich ochranu:

- *kožený vyztužený chránič nosu koně proti úderu* (v délce od uší po nozdry), který je připnut řemínky se suchým zipem k uzdečce koně,
- *plastový ochranný štít očí koně proti potřísnění kapalinou*, který je připevněn řemínky se suchým zipem k uzdečce,
- *chrániče karpálních kloubů a spěnkových kloubů končetin*, vyztužené s reflexními nášivkami při práci v době se sníženou viditelností.

- **Řád**

Policie České republiky zpracovala „Řád ochrany koní při veřejném vystoupení a svodu“ (dále jen Řád) – z rozkazu policejního prezidenta č. 64/2006 – pro potřeby jízdnicích jednotek PČR.

Účelem Řádu je poskytnout metodický pokyn na ochranu zvířat a péči o jejich pohodu. Tento metodický pokyn je určen všem subjektům služební hipologie Policie České republiky, které jsou pořadateli a účastníky veřejných vystoupení.

Řád obsahuje 12 článků, ale pro tuto práci jsou postačující jen některé její části.

Řád se vztahuje na následující veřejná vystoupení služebních koní Policie ČR:

- *všechny jezdecké závody*, na nichž jsou konány soutěže řízené odborem služební kynologie a hipologie Policejního prezidia ČR (dále jen „OSKH PP ČR“),
- *ostatní veřejná vystoupení nebo propagační ukázky*, které jsou přímo organizovány OSKH PP ČR nebo subjekty služební hipologie dle organizační struktury Policie ČR

- **Jezdecké akce**

Cílem organizování jezdeckých závodů, propagačních ukázek a jezdeckých akcí organizovaných ve volném terénu je:

- posouzení a porovnání stupně výcviku jezdců a koní,
- jejich připravenost k plnění úkolů Policie České republiky při ochraně zdraví, života a majetku občanů za použití koní (dle zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky může policista provádět jen takové služební zákroky, ke kterým byl řádně vycvičen),
- schopnost jezdců ovládat koně v každé situaci (drezúra - přesné provádění cviků, jízda v terénu - stabilita jezdce při překonávání terénních nerovností a příkopů),

- připravenost jezdců k použití koní dle § 38 zákona č.283/1991Sb., o Policii České republiky k vytlačování davu.

Při jezdeckých závodech je organizována pro jezdce a koně soutěž:

drezúra stupně „Z“; cílem je ovladatelnost koně jezdcem v každé situaci, pevný a hluboký sed jezdce, ochota koně ustupovat na holeň a couvání – vše je průprava pro praxi (vytlačování koňmi),

skokový parkúr stupně „Z“ (výška a hloubka skoků do 100cm) cílem je ovladatelnost koně jezdcem při překonávání překážek, stabilita jezdce v těžišti koně, nácvik kontrolovaného cvalu koně po stanovené dráze v rychlosti 350m/min.,

parkúr policejních dovedností; cílem je prověřit schopnost jezdce překonávat překážky, se kterými se setká při výkonu služby a při zajištění veřejného klidu a pořádku. Překonává dřevěnou lávku, snížený podhled, prochází kolem ohně a dýmové clony, prochází kolem zdroje zvýšeného hluku a házených předmětů (střelba, nastartované motorové vozidlo, policejní siréna apod.),

terénní jízda, překonávání terénních skoků, jednotlivé skoky jsou maximálně do výšky 100cm, rychlost v klusu 220m/min., rychlost ve cvalu 400m/min.,

při ukázkách (propagačních) je ověřován výcvik koní jezdců v praxi, jsou předváděny formace koní v řadách, obraty, zastavení, otáčení, přechody ruchů – krok – klus - cval, použití služebního obušku na figuríny, ovladatelnost koní při hluku, průchod dýmovou clonou, oddělení proti sobě stojícího davu, reakce koní na městský provoz.

Speciální nácvik pro praxi

Při nácviku speciálních cviků jsou prověřovány schopnosti jezdce plně ovládat koně a předvést s koněm jízdu v kroku nebo klusu po předem vytýčené dráze, na které musí překonat překážky různého typu:

průchod sníženým podhledem (překážka vysoká 2,5 m a široká cca 2m simulující vstup do dvora apod.), jezdec se musí sehnout, aby projel,

přechod přes dřevěnou rampu a sklopnou lávku (délka 3m, šířka 1,5m, výška při sklápění je cca 25cm, simuluje jízdu městem, opravy chodníků, silnice apod.),

jízdu kolem hlučících osob u stolku pod slunečníkem (typ překážky, která simuluje jízdu kolem restaurace apod.),

jízda při zvýšené hlučnosti (ve vytýčeném prostoru při jízdě se ozvou dva výstřely ze cvičné zbraně, výstřely jsou provedeny ve vzdálenosti minimálně 25m od koně),

jízda při situaci, kdy jsou na jezdce házeny předměty (jedná se o prázdné PET láhve nebo tenisové míčky. Figuranti jsou vždy poučeni odpovědnou osobou jak předměty házet. Předměty nejsou házeny na koně, ale do jejich okolí a směru pohybu),

jízda kolem motorového vozidla se zapnutým zvukovým výstražným zařízením, případně troubením (simuluje běžnou činnost policejní hlídky na koni při sportovní akci nebo demonstraci),

jízda mezi kužely, na kterém jsou postaveny předměty ke srážení obuškem (jezdec jede v klusu a služebním obuškem sráží předměty praktického použití ze stojanů - nácvik použití obušku jezdcem při použití k obnovení veřejného klidu a pořádku), předměty jsou např. naplněné PET láhvě pískem nebo látkové imitace figurín,

nácvik k vytlačování davu, kůň musí jakoukoliv částí svého těla uvést do pohybu otáčivou polstrovanou bariéru, pushbalón nebo jiný předmět uzpůsobený k vytlačování,

přechod přes barevný koberec, jedná se o schopnost jezdce a koně chodit i po předmětech s výraznými barvami, do takové situace se může kůň při výkonu služby dostat (například přechod pro chodce – tzv. zebra),

jízda jezdce a koně kolem barevných praporů a podobných předmětů, deštníky, transparenty apod., cílem je přivyknutí koně na různé předměty, reakce na jejich pohyb ve větru apod.,

jízda kolem dýmové clony, jsou použity barevné dýmovničky (běžná výbava Policie ČR), cílem je zvyknout koně na barevnou dýmovou clonu-běžně se koně do této situace dostávají při fotbalových utkáních. Při nácviku jsou dýmovničky zapalovány v minimální vzdálenosti 25m od koní, jezdci jsou poučeni, že se nesmí ke zdroji – zapálené dýmovnici vůbec dostat,

průchod koně vytýčeným prostorem, ve kterém jsou kartónové krabice nebo i jiné bezpečné předměty, kterými musí kůň a jezdec projít (nácviik jízdy po ulici při nepokojích a při narušení veřejného klidu a pořádku).

Cílem uvedených cviků je prověřit schopnost jezdce překonávat překážky, se kterými se zcela určitě setká při výkonu služby a při zajištění veřejného klidu a pořádku. Vyjmenované cviky jsou pouze modelové situace, které jsou pravidelně s koňmi nacvičovány v rámci plánovaných výcviků, při speciálních výcvikových a zdokonalovacích kurzech jízdní policie ve výcvikovém středisku služební hipologie. Výcvik je prováděn systematicky na základě zpracované metodiky výcviku, která je schválena OSKH PP ČR. S uvedenými prvky parkúru policejních dovedností jsou koně seznamováni postupně a jejich výcvik trvá dle interních aktů řízení Policie ČR až 12 měsíců od zakoupení nového koně.

3.2 Zhodnocení použitelnosti koní v praxi

- **Dříve**

Co se použití koní v bezpečnostní službě týče, je evidentní, že nacházelo uplatnění spíše v terénu, nežli ve městech. Pronásledování přestupců zákona v úzkých křivolakých uličkách měst by přinášelo jen minimální efekt. Nehledě k situacím, kdy policisté museli v rámci služebních úkonů vstupovat do domů.

Naproti tomu v terénu rychlost koní mohla značně přispět k úspěchu bezpečnostních akcí. Přirozeně se zde nejednalo o nějaký univerzální model, takže i městské složky bývaly jízdní a naopak terénní složky pěší. Tak např. v městském zřízení pro Vídeň, vydaném Ferdinandem I. v r. 1526, je kodifikována povinnost měšťanů zabezpečovat policejní služby ve městě a předměstích. Přitom prostí měšťané

konali tyto služby pěšky, zatímco členové městské rady na koni. Zde se přirozeně nejednalo o jízdní policii v moderním slova smyslu. Byl tu napodobován vojenský vzor jízdních velitelů pěšího vojska. Ti existovali již v antických armádách a dále běžně od 16. stol. až do I. světové války. Velitel, sedící ve zvýšené pozici na koni, měl lepší přehled o svých podřízených, jimi byl také lépe viděn, mohl snáze udílet rozkazy a vojákům byl vzorem, když v jejich čele táhl do boje.

Výhody jízdy se zde ale mohly uplatnit při stíhání zločinců za městským obvodem, při ochraně a doprovodu kupců apod. U terénních složek, kde rychlost koně byla nenahraditelným faktorem, se naopak mohla uplatnit pěchota v místech, neprůjezdných, nebo jen nesnadno průjezdných pro koně.

- **Dnes**

Zákon číslo 283/1991 Sb. O policii České republiky - § 38 odstavec 1), písmeno f) umožňuje použití koní, jako jednoho z donucovacích prostředků. Jedná se o vytlačování koňmi. Tohoto zákonného oprávnění využívají příslušníci jízdních oddílů PČR k udržování veřejného pořádku zejména při demonstracích, nepovolených manifestacích, či sroceních, rizikových fotbalových a hokejových utkáních. Dále se jedná například o výpomoc na dostizích Velké Pardubické, kde zasahují proti takzvaným ochráncům zvířat, kteří by mohli svou nedisciplinovaností zapříčinit zranění, nebo dokonce i smrt koní a závodníků (jezdců).

Účastní se při různých slavnostních příležitostech jako čestná stráž a jsou nedílnou součástí Dětských dnů, kde předvádějí ukázky výcviku koní a umožňují bližší kontakt dětí se zvířaty.

V neposlední řadě je to účast na sportovních akcích, kde soutěží jak v drezurních úlohách tak v parkurovém skákání jezdecké oddíly PČR z celé České republiky mezi sebou, ale i účast na civilních závodech, na kterých jezdci reprezentují PČR.

Jedno z dalších využití koní pro policejní praxi je i v preventivní oblasti. Využívají se zejména při hlídkové činnosti v nepřehledném terénu jako jsou

zahrádkářské kolonie, chatové oblasti, parky, lesoparky a lesní prostory. Jezdec na koni se může pohybovat i ve velmi těžce přístupném terénu a ze hřbetu koně má dobrý přehled v lokalitě, ve které provádí svou pracovní činnost, což se pozitivně projevuje například při hledání pohřešovaných osob (děti, staří lidé).

Koně se osvědčili i při dohledu nad dodržováním veřejného pořádku v okolí Velké ceny v Brně, kde se pořádají automobilové a motocyklové závody a je zde velký pohyb diváků, z nich někteří posilněni alkoholem nerespektují místní úpravu pro dodržování veřejného prostředí. V těchto případech většinou stačí jen pohled na koně s jezdcem a situace se rychle zklidní.

Je zřejmé, že kůň má nezastupitelné místo v řadách PČR při dohlížení nad dodržováním veřejného pořádku, preventivní, sportovní a kulturně - osvětové činnosti.

Závěr

Současná doba nám přináší každý den nepřehledné množství běžných zátěžových situací, se kterými se každý musí vyrovnat. Náročnost policejní práce sebou navíc přináší další specifické zátěžové situace, které musí policista řešit a které mohou ke krizím přispívat. Jejich důsledky mohou ovlivnit zdraví, další profesní i osobní život policisty.

Pokud problém přetrvává, pak úzkost ještě intenzivněji ovládne celou osobnost a mění se v paniku. V té době musí zákonitě nastat nějaká forma krizové intervence. Někdy postačí, když potkáme toho správného člověka, který s námi daný problém rozebere. V závažnějších případech je však nutná odborná pomoc.

Podstatné bylo se krátce seznámit s vývojem koně, ale hlavně s jeho morfologií, etologií a anatomií, neboť znalost koně, jako biologické bytosti s kterou bude jezdec spolupracovat je velmi důležitá. Je nutné znát na co a jak zvíře reaguje, jak se může projevit v krizových situacích, například pokud má zdravotní problém a jak těmto situacím předcházet. Stejná důležitost je věnována seznámení s výstrojí koně a péčí o ni, s ošetřováním a poskytnutím první pomoci u koně, protože prevence je nejlepší obrana před vznikem krizové situace.

Po seznámení s koněm jako biologickou bytostí je třeba se věnovat krizovým faktorům, neboť práce policisty přináší mnoho rizik. Je bezpodmínečně nutné, aby se s nimi seznámil, byly mu dostatečně vysvětleny a aby pochopil, že na řešení těchto složitých situací není sám a v případě nutnosti má k dispozici odbornou pomoc. Sem patří i samotný výcvik jezdce a koně, neboť přináší množství krizových situací. Uvedu dva příklady: při špatném nauzdění může nastat neklid až neposlušnost koně, při špatném nasedlání vzniká neklid, neochota spolupráce, jankovitost, vzteklost.

S koněm a krizí jsme se již seznámili a nyní následují nároky na výkon služby jezdce s koněm. Uvádí požadavky na nového služebního jezdce a jeho výstroj, na nového služebního koně a jeho výstroj. Seznamuje s jezdeckými závody policie České republiky, při kterých se provádí speciální výcvik, kdy jsou prověřovány schopnosti jezdeckého umění jezdce a použitelnost koně. Tento blok uzavírá zhodnocení použitelnosti koní v praxi.

Resumé

Práce se zabývá speciálním výcvikem jízdnicí policie České republiky a krizovými faktory při přípravě jezdce, seznámení s riziky každodenního života, jak je identifikovat, jak jim předcházet.

Jakákoli krize je pro většinu z nás stav, který jsme zažili sami takřkajíc na vlastní kůži, nebo s nímž jsme byli konfrontováni u někoho z našich nejbližších, patří prostě neodmyslitelně k lidskému životu.

Tato práce je rozdělena na tři bloky.

První blok seznamuje s vývojem koně, s jeho morfologií, etologií a anatomii. S působením a použitím koně v historii u ozbrojených složek a v neposlední řadě s péčí, ošetřováním a výstrojí koně.

Druhý blok seznamuje obecně s krizovými faktory, krizovou intervencí a riziky při výcviku jezdce a koně. Je zde popsána přímá jízdárenská práce sloužící ke zdokonalení a prohloubení jezdeckého umění. Již zde dobrý cvičitel může pozorovat změny v chování jezdce, včas zasáhnout a tím předcházet krizi.

Třetí blok je zaměřen na speciální výcvik jezdců a koní pro potřeby policie České republiky. Jsou uvedeny praktické nácvikové metody, které připravují jezdce i koně pro přímou praxi, zdolávání a předcházení krizových situací.

Anotace

Tato práce pojednává o krizových faktorech při výchově a výcviku příslušníků jízdních jednotek policie České republiky.

Klíčová slova

Krize, krizová intervence, posttraumatická intervenční péče, jezdec, jízdní policie, kůň.

Annotation

This work deals with crisis factors in policemen's education and practicing, who work in the Horse Riding Patrols, in the Czech Republic.

Keywords

Crisis, crisis intervention, post-traumatic intervention treatment, rider, riding police, horse.

Literatura a prameny

1. Zákon 166/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů – Veterinární zákon
2. Zákon 246/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů – Ochrana zvířat proti týrání
3. Zákon 283/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů – Zákon o PČR
4. Nařízení vlády č.27/2002 – Další požadavky na organizaci práce a pracovní postupy při chovu koní.
5. Baštecká, B. a kol. Terénní krizová práce, Vydání 1., 2005, Grada Publishing, 300 s., ISBN 80-247-0708-X
6. prof.PhDr. Rudolf Kohoutek,CSc. Psychologie zdraví a duševní hygiena, IMS Brno, 2007, Bonny Press, 135 s.
7. Materiály MP Brno – před zrušením
8. M.S.MJR. Josef Dobeš – Kůň a jezdec ve výcviku, 150s., materiál SOUP Šal'a
9. Josef Dobeš – Jízda na koni, Vydání 1.,1986, Olympia Praha, 210 s., 27-056-86
10. Kolektiv autorů – Jezdectví a dostihový sport, Vydání 1., 1977, St. Zemědělské nakladatelství v Praze, 338 s., 07-100-77
11. Pavel Macek – Lubomír Uhlíř, Dějiny policie a četnictva I., Vydání 1., Praha 1997, ISBN 80-85821-52-4
12. Pavel Macek – Lubomír Uhlíř, Dějiny policie a četnictva II., Vydání 1., Praha 1999, ISBN 80-902670-0-9
13. Pavel Macek – Lubomír Uhlíř, Dějiny policie a četnictva III., Vydání 1., Praha 2001, ISBN 80-86477-01-0
14. Doc. MVDr. L. Popluhár, CSc. a kol. – Základy športového jazdenia na koni, Vydání 2., 1981, Prešov, 416 s., 64-013-81
15. Jan Strupl a kol. – Chov koní, Vydání 1., 1983., Severografia n.p., Most, 416 s., 07-044-83
16. Vodáčková, D. a kol. Krizová intervence, Vydání 1., 2002, Portál, 544 s., ISBN 80-7178- 696-9
17. Internetové adresy: www.mvcr.cz
Equi.wz.cz
18. Časopis Policista

Seznam příloh

obrázek č. 1 Schéma měření koní

obrázek č. 2 Strážník jízdní policie (1931 - 1937)

obrázek č. 3 Pěší a jízdní policie (z 30. let)

obrázek č. 4 Uzdečka

obrázek č. 5 Uzda

obrázek č. 6 Sedlo

obrázek č. 7 Čištění

obrázek č. 8 Sed jezdců

obrázek č. 9 Speciální výstroj

Příloha

Obrázek č. 1

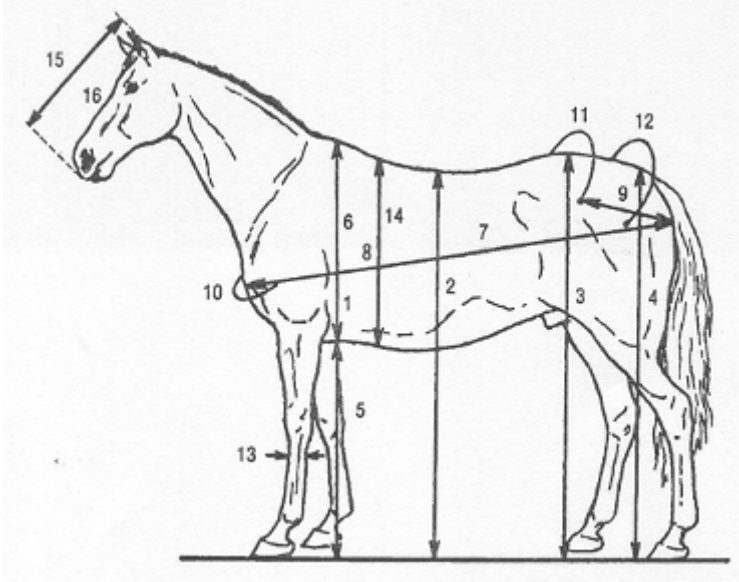
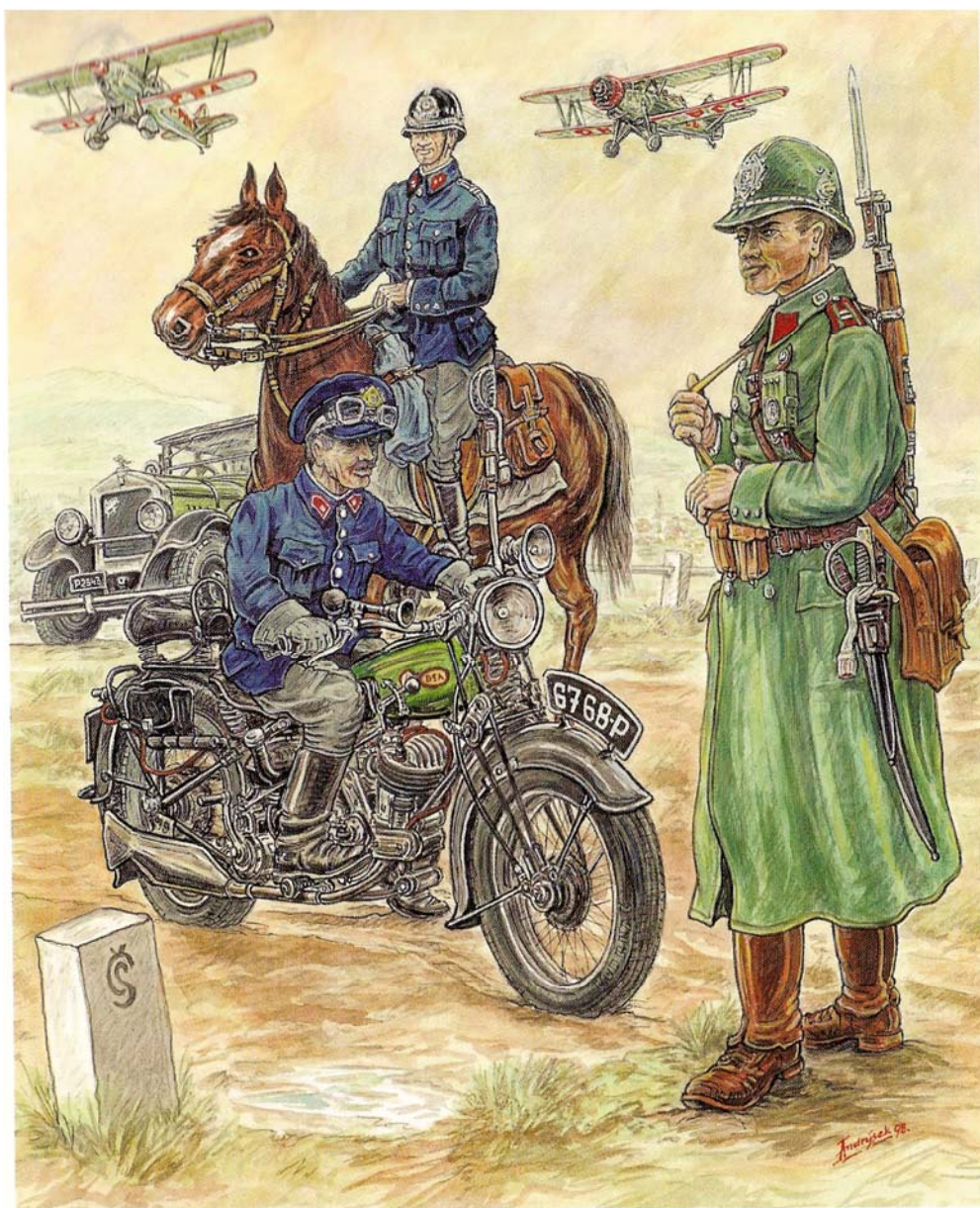

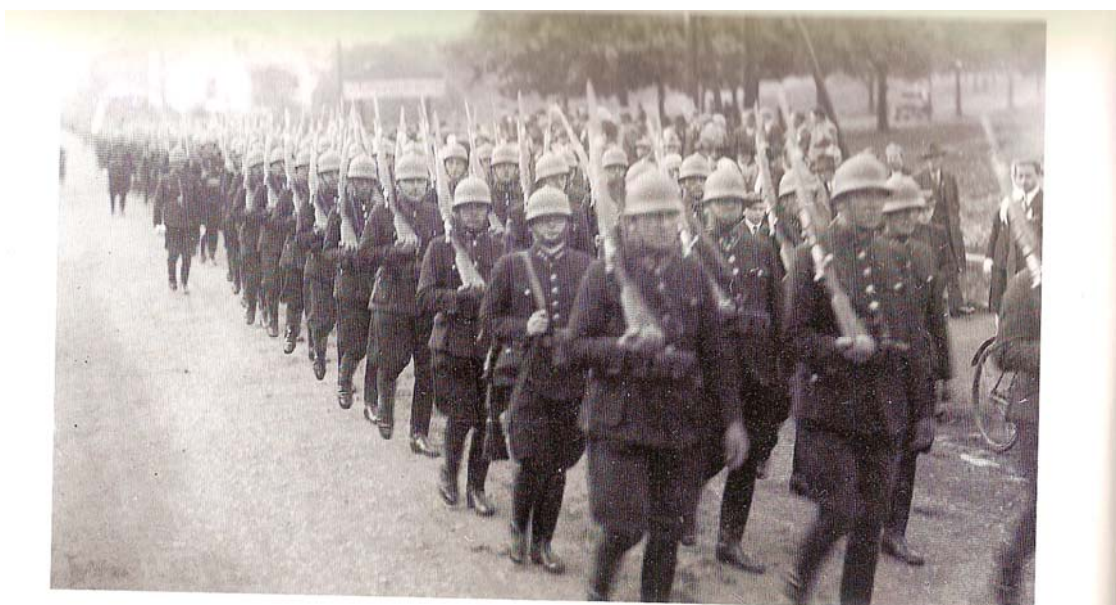
Schéma měření tělesných rozměrů: 1-kohoutková výška, 2-výška v sedle, 3-výška v kříži, 4-výška

Obrázek č. 2

32. Strážník jízdní policie, obvodní inspektor II. třídy motorizovaného policejního oddílu a štábní strážmistr četnictva (1931-1937)

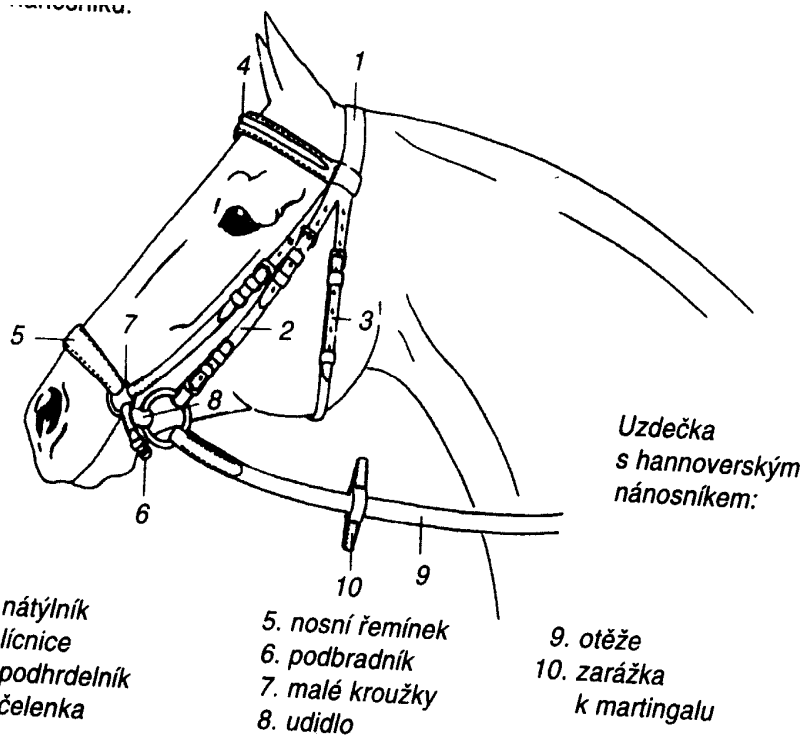
Obrázek č 3

114. Přehlídka pěší a jízdní policie z 30. let (policisté mají vojenské přilby a pušky)

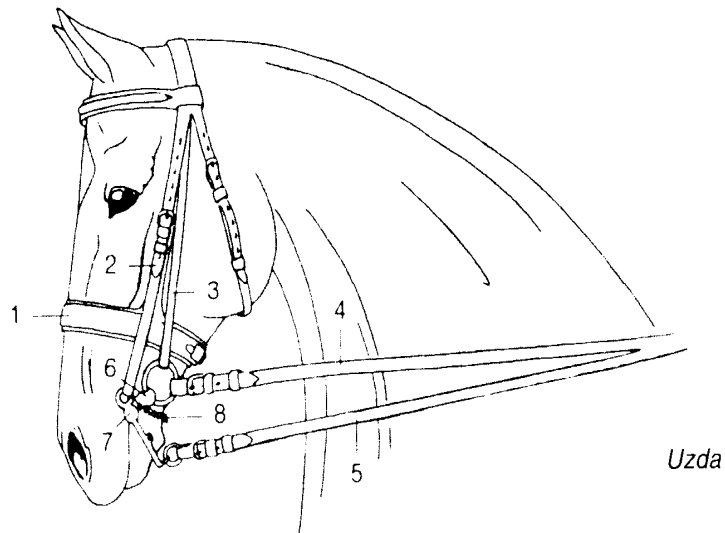
obrázek č. 4

uzdečka

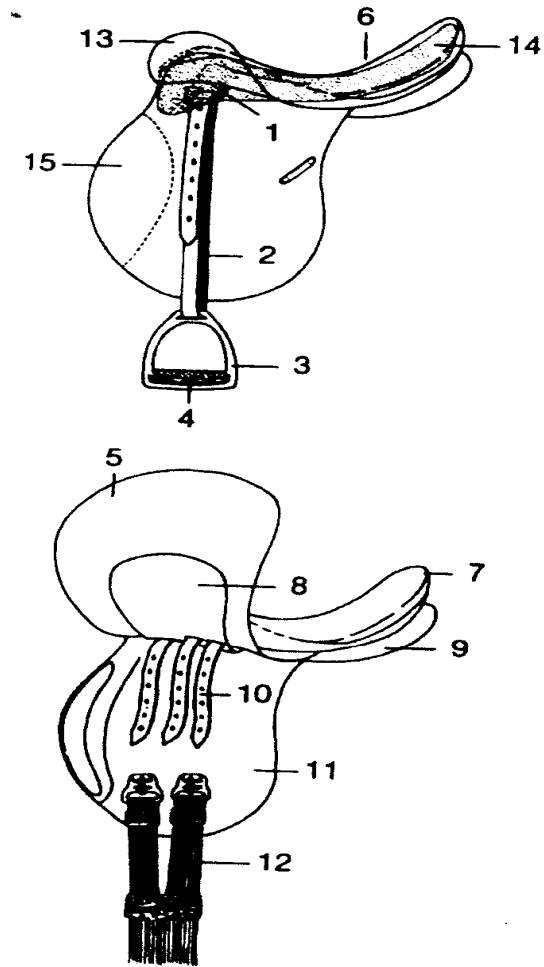

Obrázek č 5

1. anglický nánosník, 2. lícnice k páce, 3. lícnice ke stihlu, 4. stihlové otěže, 5. pákové otěže, 6. stihlo, 7. páka, 8. podbradní řetízek

Obrázek č. 6

1. třmenový zámek
2. třmenový řemen
3. třmen
4. vložka třmenu
5. vrchní bočnice
6. posedlí
7. zadní rozsocha
8. kryt řemenů
9. sedlový polštář
10. řemeny k podbřišníku
11. spodní bočnice
12. podbřišník s přezkami
13. přední rozsocha
14. kostra sedla
15. kolenní opěrka

Obrázek č. 7

1. Hřeben na hřívu 2. houby 3. olej na kopyta a štětec
4. tvrdý rýžový kartáč 5. měkký kartáč 6. měkký kartáč pro úpravu hřívý 7. stěrka na pot a odstranění vody 8. gumové hřebílko 9. kovové hřebílko 10. utěrka 11. kopytní háček

obrázek č. 8

Obrázek č. 9

Policista v protiuđerovém kompletu

Plastový chránič očí

Kožená ochranná přepážka

Protiuđerová ochranná přilba jezdce

Standardní služební pistole

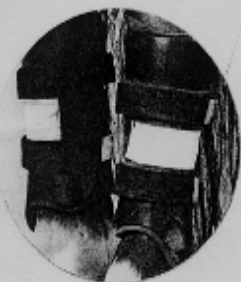
Obušek jízdní policie

Bezpečnostní třmeny (vpředu s bílou odrazkou)

Jezdecké boty / bezpečnostní třmeny (na zadní straně s červenou odrazkou)

Zásahové kamaše zadních nohou koně

Zásahové kamaše předních nohou koně

Do standardní výbavy policejní jezdecké hlídky patří také červená kožená bunda